

Jaarverslag 2016

Resultaten en inzichten op aanpak ondermijning

Inhoud

Voorwoord	3
1 Tien RIEC's en een LIEC	5
1.1 Deelnemende partners en organisatie RIEC/LIEC-bestel	5
1.2 Gezamenlijke missie en taken	6
2 Onderzoeken, evaluatie en toekomst	7
3 Activiteiten en resultaten	10
3.1 Zicht op ondermijning	10
3.2 Trends en ontwikkelingen op het gebied van ondermijning	12
3.3 Georganiseerde hennepcultuur, drugsproductie en drugsoverlast	13
3.4 Witwassen, financiële fraude en misstanden met vastgoed	16
3.5 Mensenhandel, mensensmokkel en misstanden in prostitutiesector	17
3.6 Outlaw Motorcycle Gangs	20
3.7 Gebiedsgebonden aanpak en aanpak vrijplaatsen	22
3.8 Milieucriminaliteit	26
3.9 Woonfraude en zorgfraude	26
3.10 Integraal afpakken en aanpak ongebruikelijk bezit	27
3.11 Toepassing Wet Bibob	27
3.12 Privacy en andere juridische aspecten	28
3.13 Kennis, opleiding en externe samenwerking	30
3.14 Communicatie	31
3.15 ICT	32
3.16 Cijfermatige resultaten	32
4 Conclusies en aanbevelingen	39

Voorwoord

Voor u ligt de schriftelijke weergave van de inspanningen die verschillende overheidsdiensten in 2016 binnen het concern van de tien Regionale Informatie en Expertise Centra (RIEC's) en het Landelijk Informatie en Expertise Centrum (LIEC) hebben ondernomen om georganiseerde criminaliteit integraal te bestrijden en te voorkomen.

Zorgen

Er is reden tot zorg over de aard en omvang van georganiseerde criminaliteit en de ondermijnende werking ervan voor de samenleving. Het fenomeen is overal en dichtbij. Het onderzoek 'Bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit - Onderzoek naar de stand van zaken in 2016'¹ door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC), toont aan dat het bewustzijn van en het zicht op georganiseerde criminaliteit sterk is verbeterd.

Een eigen analyse van wat binnen RIEC-LIEC wordt gezien, kan niet anders dan tot zorg leiden. Ondermijning nestelt zich in (bij voorkeur zwakke buurten van) steden in tal van kleine bedrijven, zoals belwinkels, ijssalons en kapperszaken. Maar ook zwakke economische sectoren in buitengebieden, waaronder noodlijdende vakantieparken en boerenbedrijven, blijken een aantrekkelijke habitat. Hoewel de meeste aandacht uitgaat naar traditionele criminaliteitsfenomenen blijkt een duidelijke groeiende markt voor georganiseerde criminaliteit te liggen in zogeheten zorgfraude of ander misbruik van medische voorzieningen. Geschat wordt dat deze fraudes een deel van de zorgbudgetten opslokt.

De georganiseerde criminaliteit bedient zich van diverse versluisende en faciliterende actoren in de bovenwereld. Opvallend in 2016 is de rol van post- en pakketdiensten, spyschops, moneytransfer-agentschappen en kleine administratie- en boekhoudkantoren. Ook valt een toenemende buitenlandse geldstroom voor het financieren van de eerder genoemde kleine bedrijven op.

De ondermijnende effecten van deze criminele bedrijfstak zijn in 2016 meer dan eens publiekelijk aan het licht gebracht en mogen gerust schokkend genoemd worden. Bestuurders en ambtenaren die optreden blijken regelmatig bloot te staan aan bedreigingen. Het dumpen van drugsafval tast de kwaliteit van het grondwater zodanig aan dat in 2016 een waterzuiveringsinstallatie tijdelijk moest worden stilgelegd. Er lijkt - anders dan in het verleden - sprake van een trend waarbij georganiseerde criminaliteit zich niet meer om de overheid heen organiseert, maar de overheid bewust op de korrel neemt. Zowel wat betreft infiltratie in de overheid als het in toenemende mate misbruiken van overheidsfinanciën. Vanuit dit perspectief is het een zorgelijk voornemen om medewerkers van de RIEC's en het LIEC niet langer door de politie aan een screening te onderwerpen, omdat dit juridisch niet mogelijk zou zijn. Daar moet een alternatief voor worden gevonden.

Een zorgelijk gegeven is dat financiële analyses van RIEC's naar de omvang van criminele geldstromen in de lokale - lees gemeentelijke - economie doen vermoeden dat de omvang van georganiseerde criminaliteit wel eens vele malen groter kan zijn dan tot op heden wordt vermoed.

Samen staan we bewezen sterker

Positief nieuws is er evenwel ook. Het onderzoek 'De aanpak van ondermijning door de RIEC's en het LIEC'² door de Inspectie Veiligheid en Justitie (Inspectie VenJ) toont aan dat het bundelen van krachten in RIEC/LIEC-verband onmiskenbaar voordelen oplevert in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit. Het adagium een georganiseerde overheid tegen georganiseerde criminaliteit blijkt nu empirisch bewezen geen loze kreet! De inhoud van dit jaarverslag onderschrijft deze bevinding. Een toenemend aantal opgestelde integrale ondermijningsbeelden heeft in 2016 geleid tot aanscherping van het zicht op de ontwikkelingen en inhoud van ondermijning, een grotere urgentie voor de aanpak van ondermijning en een bijdrage aan het totaal aantal casussen.

¹ www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2673-tweede-meting-bestuurlijke-aanpak-georganiseerde-criminaliteit.aspx.

² www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/01/31/tk-bijlage-de-aanpak-van-ondermijning.

De vrijblijvendheid voorbij

Doorontwikkeling en bestendiging van het RIEC/LIEC-concern zijn evenwel noodzakelijk voor een toekomstbestendige bestuurlijke en integrale aanpak van ondermijning, aldus de Inspectie VenJ. Het is noodzakelijk te komen tot een versterking van een integrale prioriteitsstelling, de interne gemeentelijke informatiepositie en het onderling vertrouwen. Ook een stevige juridische en financiële borging van RIEC-LIEC wordt wenselijk geacht. De aard en omvang van de problematiek vraagt om een RIEC-LIEC samenwerking die de vrijblijvendheid voorbij gaat!

Doorontwikkelen

Het is goed te zien dat de stuurgroepen en de hoofden van de RIEC's en het LIEC deze opgave in het kader van het visietraject Programma 2020 samen met het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) hebben opgepakt.

Leeswijzer

In voorgaande jaren bestond dit gezamenlijke jaarverslag uit tien regionale paragrafen (samenvattingen van de verschillende RIEC-jaarverslagen) en een landelijk beeld. Voor dit jaarverslag is gekozen voor een rapportage door de linies heen aan de hand van RIEC/LIEC-thema's, onderwerpen en taken. Ondermijning is de paraplu waaronder de aanpakken van de diverse thema's en onderwerpen vallen en zorgt als zodanig voor de verbinding.

Mede namens de hoofden van de RIEC's wens ik u veel plezier met het doornemen van dit jaarverslag.

Dhr. mr. drs. K.C. Schuurman
Hoofd LIEC

1

Tien RIEC's en een LIEC

Verschillende onderdelen van de Nederlandse overheid werken samen om georganiseerde criminaliteit en haar ondermijnende effect te voorkomen en te bestrijden. Op basis van het adagium 'Integraal, tenzij...' streven de partners een werkwijze na waarbij strafrechtelijke, fiscale en bestuurlijke aanpakken hand in hand gaan. Deze samenwerking krijgt structureel en landelijk vorm in de samenwerkingsverbanden van de tien RIEC's en het LIEC, verder ook wel het RIEC/LIEC-bestel of -concern genoemd.

De basis voor de samenwerking vormt het landelijk vastgestelde 'Convenant ten behoeve van Bestuurlijke en Geïntegreerde Aanpak Georganiseerde Criminaliteit, Bestrijding Handhavingssnelpunten en Bevordering Integriteitsbeoordelingen'.³

1.1 Deelnemende partners en organisatie RIEC/LIEC-bestel

Partners

Aan het samenwerkingsverband van de RIEC's nemen deel: alle gemeenten, provincies, Belastingdienst (waaronder de onderdelen Belastingen, Toeslagen⁴, Douane en Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD)), Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Inspectie SZW), Nationale Politie, Koninklijke Marechaussee (KMar), Openbaar Ministerie (OM, waaronder arrondissementsparketten, Landelijk Parket (LP) en Functioneel Parket (FP)) en Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). In enkele gevallen wordt regionaal via partners specifieke informatie ontsloten van overheidsorganisaties zoals Financial Intelligence Unit (FIU), infobox Crimineel en Onverklaarbaar Vermogen (iCOV), Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) en Kansspelautoriteit. Op bepaalde thema's is

gewerkt aan afstemming en samenwerking met de LSI structuur⁵. In het bijzonder geldt dit op de punten waar sprake is van overlap in onderwerpen en thema's, zoals gebiedsgebonden aanpak en zorg(gerelateerde) fraude.

Organisatie RIEC/LIEC-bestel

Ieder RIEC wordt bestuurd door een regionale stuurgroep RIEC met daarin een afvaardiging van de partners. Deze stuurgroepen overlappen in sommige regio's (gedeeltelijk) met de sturing van regionale veiligheids-samenwerkingsverbanden, lokale driehoeksoverleggen of regionale overleggen van bestuur, politie en soms ook de Belastingdienst.

Het uitwisselen van informatie tussen partners gebeurt doorgaans bij informatiepleinen of casusoverleggen. In diverse regio's zijn deze (ook) op districtelijk niveau ingericht. Onder meer integrale, tactische of districtelijke stuurgroepen sturen op de aanpak van ondermijnende criminaliteit en toetsen of casussen voor een geïntegreerde aanpak in aanmerking komen en de wijze waarop interventies plaatsvinden. Afhankelijk van de gekozen prioriteiten zijn bij de RIEC's werkgroepen, projecten of programma's ingericht voor de landelijke en regionale thema's.

³ Convenant te vinden op www.riec.nl/instrumenten/convenant.

⁴ Deze onderdelen van de Belastingdienst zijn in 2016 samengegaan in het dienstonderdeel Belastingdienst/Belastingen & Toeslagen. In 2015 is Belastingdienst Toeslagen toegetreden tot het RIEC/LIEC-bestel en levert deze zelf de benodigde informatie op basis van de Algemene Wet Inkomensafhankelijke Regelingen (AWIR) en zo nodig participeert Belastingdienst Toeslagen zelf bij casussen.

⁵ Dit betreft de samenwerking van overheidspartijen onder een samenwerkings-convenant. Het doel van dit convenant is om afspraken vast te leggen over de samenwerking in interventieteams. De convenantpartners werken samen in interventieteams ter voorkoming en terugdringing van belasting- en premiefraude, toeslagenfraude, uitkeringsfraude, overtredingen van arbeidswetgeving en daarmee samenhangende misstanden zoals door de Landelijke Stuurgroep Interventieteams (LSI) aangeduid.

De stuurgroep LIEC bestaat uit een afvaardiging van OM, politie, Belastingdienst, gemeente Rotterdam (namens de G4-gemeenten), voorzitter van de stuurgroep RIEC Rotterdam (namens de RIEC's) en VenJ (voorzitter).

1.2 Gezamenlijke missie en taken

De RIEC's en het LIEC zien het als hun gedeelde missie de convenant-partners in staat te stellen tot en te ondersteunen bij de geïntegreerde en bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit.

De RIEC's doen dit onder meer door te fungeren als informatieknooppunt voor casuïstiek, het vervolgens opstellen van integrale handhavingsadviezen en het projectmatig afstemmen van bestuursrechtelijke, strafrechtelijke en fiscale interventies met de regionale partners. In toenemende mate worden integrale (ondermijnings)beelden opgesteld over criminele fenomenen of voor gebieden. Daarnaast ondersteunen de RIEC's met name gemeenten casusgericht en met expertise op de diverse RIEC/LIEC-thema's en onderwerpen, en is het RIEC de juridische vraagbaak voor informatiedeling onder het convenant. Daarbij fungeert het RIEC als aanjager van de geïntegreerde en bestuurlijke aanpak.

Het LIEC zorgt voor de verbinding tussen de RIEC's en de landelijke partners. Vanuit haar landelijke positie signaleert en inventariseert het LIEC ontwikkelingen op het terrein van de ondermijning die in RIEC-verband of bij partners worden waargenomen. Bij regio-overstijgende criminaliteitsproblemen, bijvoorbeeld op het gebied van Outlaw Motorcycle Gangs (OMG's) en georganiseerde hennepcriminaliteit, draagt het LIEC bij aan een gecoördineerde landelijke aanpak binnen het RIEC/LIEC-bestel. Verder ondersteunt het LIEC de RIEC's onder meer met expertise op het gebied van privacy en communicatie en door het leveren van een ICT-infrastructuur. Het LIEC ontsluit opgedane kennis en adviseert op basis hiervan betrokken partijen binnen en soms ook buiten de overheid.

De RIEC's en het LIEC verrichten hun werkzaamheden binnen landelijke thema's, zoals deels overgenomen uit de Veiligheidsagenda 2015-2018 en het Nationaal Dreigingsbeeld (NDB). De landelijke thema's die in ieder geval binnen RIEC-LIEC geprioriteerd zijn betreffen: georganiseerde hennepcultuur, witwassen, fraude en misstanden met vastgoed en mensenhandel en -smokkel. De toepassing van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob) is, als bestuurlijke interventie, eveneens landelijk geprioriteerd binnen RIEC-LIEC. Daarnaast ligt in diverse RIEC-regio's de aandacht ook op aanvullende regionale prioriteiten: handhavingsschakelpunten, waaronder de aanpak van misstanden in de prostitutiesector, woonwagencentra en OMG's. Daarnaast enkele nieuwe(re) of optionele onderwerpen, bijvoorbeeld milieucriminaliteit, problematiek in bepaalde gebieden of met bepaalde groepen personen, woon- en zorgfraude en overlast door harddrugs.

2

Onderzoeken, evaluatie en toekomst

In 2016 zijn enkele belangrijke onderzoeken op het terrein van RIEC-LIEC uitgevoerd of opgeleverd, waaronder de eerder genoemde onderzoeken door het WODC en de Inspectie VenJ. Daarnaast zal de in 2016 door het Landelijk Platform Geïntegreerde aanpak Ondernemende Criminaliteit (Platform GOC) en het Landelijk Overleg Veiligheid en Politie (LOVP) vastgestelde 'Toekomstagenda Ondernijming' als belangrijk kompas fungeren voor de activiteiten binnen het RIEC/LIEC-bestel.

Onderzoek WODC

Het WODC heeft geconstateerd dat zowel het bewustzijn van als het zicht op georganiseerde criminaliteit en de noodzaak om ertegen op te treden over de hele linie bij gemeenten wederom is toegenomen. De beschikbare capaciteit bij bestuur is blijkens het WODC-onderzoek verdrievoudigd, bezien over de periode 2012 tot heden. Het toegenomen bewustzijn en zicht op de georganiseerde criminaliteit heeft zich vertaald naar bestuurlijke en organisatorische verankering van de aanpak. Het percentage gemeenten dat de aanpak formeel heeft vastgelegd is gestegen naar bijna 90%. Het aantal gemeenten dat een min of meer vastomlijnde organisatiestructuur voor de aanpak heeft, is verdubbeld (ten opzichte van 2012 van 35% naar 71%). De samenwerking met de verschillende partners in RIEC-verband is geïntensiveerd. De verwachtingen die men van de samenwerking heeft is hoog te noemen. Het overgrote deel van de gemeenten geeft aan de kennis en kunde bij de RIEC-bureaus als positief te waarderen.

Evaluatie Inspectie VenJ

De Inspectie VenJ concludeert in haar rapport dat de aanpak van ondernemende criminaliteit binnen het RIEC/LIEC-bestel over het algemeen georganiseerd is conform de daartoe opgestelde regels, beleidsuitgangspunten en afspraken, en dat het bundelen van de krachten onmiskenbaar voordelen heeft. De Inspectie VenJ heeft in haar rapport aangegeven dat de evaluatie geen aanleiding geeft om het convenant aan te passen en dat dit in grote lijnen functioneert als beoogd. Bij de geïntegreerde aanpak van ondernemende criminaliteit zijn de afgelopen jaren duidelijk stappen gezet op het gebied van informatiedeling en samenwerking tussen de partners. Tegelijkertijd blijkt het in georganiseerd verband effectief aanpakken van ondernijming een complexe opgave. Dit vraagt betrokken

partners die een gezamenlijk doel voor ogen hebben en dat doel kunnen verwezenlijken doordat ze daarin vanuit de eigen organisatie en vanuit het samenwerkingsverband ondersteund worden. De Inspectie VenJ ziet mogelijkheden om de aanpak voor de komende jaren te versterken:

1. De in het RIEC samenwerkende partners kunnen betere afspraken maken over het beoogde resultaat van de samenwerking en wat dat betekent voor ieders inzet en betrokkenheid binnen het samenwerkingsverband. Hieraan kunnen een beter inzicht in de lokale ondernijmingsproblematiek en een betere afstemming tussen de individuele doelstellingen van de partners en de integrale doelstelling van het samenwerkingsverband bijdragen.
2. Het (bestuurlijk) bewustzijn, de betrokkenheid en de weerbaarheid kan verder vergroot worden. Ook hiervoor is een verbetering van onder meer inzicht in de lokale ondernijmingsproblematiek en in de mogelijkheden om deze problematiek aan te pakken van belang.
3. De informatiedeling in RIEC-verband kan verder verbeterd worden. Specifieke aandacht vraagt:
 - de interne informatiepositie van partners (vooral van kleine gemeenten);
 - het vergroten van de kennis over wat wel en niet gedeeld kan worden;
 - het vergroten van het onderlinge vertrouwen. De Inspectie VenJ onderstreept daarom het belang om de screening van alle medewerkers van partners en van RIEC-bureaus die over gevoelige informatie kunnen beschikken goed te organiseren.

De positieve lijn uit beide onderzoeken toont aan dat er met de aanpak van georganiseerde en ondernemende criminaliteit goede stappen zijn gezet.

Omdat de minister van VenJ het van groot belang acht dat de aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit in RIEC/LIEC-verband wordt voortgezet, heeft hij besloten de subsidie na 2017 met vier jaar te verlengen. Het jaar 2017 zal benut worden om te bezien, tezamen met de landelijke en regionale partners, hoe de nieuwe subsidieperiode wordt ingericht. De aanbevelingen uit beide onderzoeken zullen daarin worden meegenomen.

Toekomstagenda Ondernijning

De aanpak van georganiseerde, ondermijnende criminaliteit is de pioniersfase voorbij en moet een volgende fase ingaan. In deze nieuwe fase worden regionale experimenten en tijdelijke verbanden uitgebouwd naar een structurele aanpak, waarbij de overheid meer gaat samenwerken met het relevante maatschappelijke middenveld (maatschappelijke organisaties, bedrijven en burgers). Hierin wordt een brede beweging van alle betrokken partijen gevraagd.

Maatschappelijk effect is het gezamenlijke doel. Te nemen maatregelen moeten samen beogen de maatschappelijke voedingsbodem voor georganiseerde ondermijnende criminaliteit te verminderen, het criminele ondernemersklimaat in Nederland te ondergraven, parallelle samenlevingen tegen te gaan en het vertrouwen in het gezag van de overheid te herstellen.

Deze effecten bereiken wij aan de hand van drie hoofdpunten:

- I. In beeld brengen hoe georganiseerde, ondermijnende criminaliteit in Nederland er uitziet.
- II. In kaart brengen en aanpakken van bijzondere 'gelegenheden' die Nederland (ook internationaal) biedt en tegengaan van lokale worteling van ondernijning.
- III. Drempels wegnemen die een optimale integrale aanpak nog in de weg staan, zodat we daadwerkelijk effectief kunnen optreden als één overheid samen met het relevante maatschappelijke middenveld.

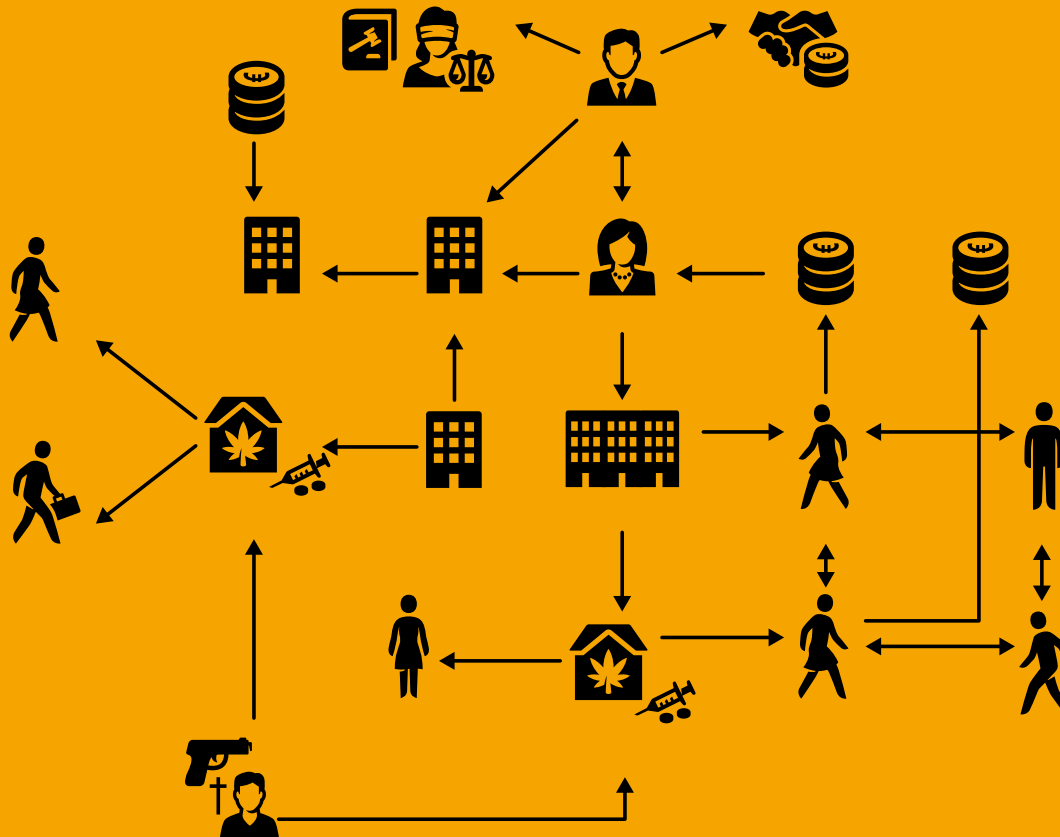
De beweging wordt getrokken door de regio's. De aansturing ligt dan ook bij het regionaal bevoegd gezag aangevuld met de Belastingdienst. Het landelijk bestuur en het RIEC/LIEC-bestel stimuleren, faciliteren en ondersteunen. Landelijk georganiseerde diensten en regionale partijen werken samen ter versterking van focus en effect van de aanpak.

Programma 2020

Op 31 maart 2016 vond een gezamenlijke bijeenkomst plaats van de stuurgroepen RIEC en stuurgroep LIEC. Dit was een belangrijke en bijzondere bijeenkomst voor het RIEC/LIEC-bestel. Voor het eerst in de bestaansgeschiedenis van het bestel kwamen de stuurgroepen bijeen. Een afvaardiging van de belangrijkste partners van RIEC-LIEC, waaronder Nationale Politie, Belastingdienst, OM, lokaal bestuur en VenJ, was aanwezig. De ontwikkelingen op het terrein van (de aanpak van) ondermijnende criminaliteit stonden centraal. Door de aanwezigen is uitgebreid teruggekeken op de aanpak zoals deze sinds een aantal jaren vorm krijgt in het RIEC/LIEC-samenwerkingsverband, en er is vooruitgeblikt. Elke stuurgroep kreeg de mogelijkheid om ervaringen te delen en de richting van de ontwikkeling van het samenwerkingsverband aan te geven. De discussies leverden nuttige inzichten op om de toekomst van de integrale samenwerking vorm te geven. In 2017 zal de bijeenkomst een vervolg krijgen om een verdiepingsslag te maken. Daarin worden ook de uitkomsten van de voornoemde onderzoeken van het WODC en de Inspectie VenJ meegenomen.

In 2016 heeft het RIEC/LIEC-bestel grondig naar binnen gekeken en is het Programma 2020 verder uitgewerkt. Dat zou voor meer uniformering en een hogere kwaliteit in het RIEC/LIEC-bestel moeten zorgen. Er zijn vijf speerpunten benoemd waaraan de RIEC's en het LIEC intensief gaan (samen)werken in een gezamenlijke toekomstagenda: accountmanagement, ondernijningsbeelden, van signaal naar interventie, snelle kenniscirculatie en sterker RIEC/LIEC-bestel.

'Identificeren en aanpakken van vitale schakels'

3

Activiteiten en resultaten

Elk RIEC-bureau heeft een eigen regionaal jaarverslag opgesteld dat is vastgesteld door de stuurgroep in de betreffende regio. Deze jaarverslagen bevatten ook de cijfermatige resultaten van de regionale inspanningen. Een compacte weergave hiervan staat in tabel 6 in paragraaf 3.16. Daarnaast worden bij bepaalde thema's of onderwerpen cijfermatige resultaten (grafisch) weergegeven. Hierbij worden soms ook andere cijfers en aantallen genoemd dan opgenomen in de tabel.

3.1 Zicht op ondermijning

De RIEC's en het LIEC hebben in steeds grotere mate een belangrijke rol bij het inzichtelijk maken van de aard en omvang van georganiseerde criminaliteit en de problematiek van ondermijning voor partners. Door het zicht op ondermijning versterkt de informatiepositie van de partners, met name van het lokaal bestuur. Tegelijkertijd draagt dit bij aan een weerbaardere overheid.

Ondermijningsbeelden

In 2016 heeft een groot aantal RIEC's integrale ondermijningsbeelden opgeleverd en/of gewerkt aan de voorbereiding ervan. Voor ondermijningsbeelden zijn thema's, handavingsknelpunten en fenomenen in kaart gebracht of is inzichtelijk gemaakt hoe een plaats, district of regio ervoor staat qua criminaliteitsrisico's. Deze beelden zijn nu nog rijp en groen en daardoor zeer verschillend van aard en opzet en verschillend in de bronnen waaruit geput is.

In 2016 hebben de RIEC's en het LIEC een start gemaakt om landelijk tot een eenduidig en kwalitatief goed product te komen, zodat de ondermijningsbeelden stapelbaar zijn tot een landelijk ondermijningsbeeld. Ook moet er een juridische solide basis komen die zorgt voor integraal inzicht in fenomenen. Hierdoor kunnen de integrale partners belangrijke stappen maken in het versterken van inzicht in ondermijnende criminaliteit op lokaal, regionaal en landelijk niveau. Inzicht is de basis van een effectieve bestrijdingsstrategie.

Bij RIEC's Oost-Brabant (OB) en Zeeland-West-Brabant (ZWB) zijn twee specifieke projecten opgezet, 'Zicht en Inzicht' en 'Identificeren Vitale Schakels', waarin een vernieuwende aanpak van ondermijnende criminaliteit is ontwikkeld. De belangrijkste vernieuwingen zijn:

- van focus op criminele samenwerkingsverbanden naar focus op crimineel macronetwerk;
- identificeren en aanpakken van vitale schakels;
- verkrijgen van een dynamisch beeld van ondermijnende criminaliteit;
- verkrijgen van inzicht in belangrijke fenomenen, trends en ontwikkelingen.

Onder de noemer ondermijning wordt ook teruggekeken op het geslaagde 'Ondermijningscafé' dat het LIEC organiseerde op 29 september 2016. De bezoekers werden door een wijkagent en een LIEC-adviseur meegenomen in de integrale aanpak van een hardnekkig probleem in een Brabantse wijk. De wijkagent ontdekte hoe in een paar maanden tijd een 'wijk binnen een wijk' ontstond. Samen met het RIEC werden de problemen bij de gemeente op de agenda gezet en werd met een frisse blik een integrale aanpak opgezet. Daarbij speelde zowel repressie een rol als het versterken van positieve krachten in de wijk. In een jaar tijd was een start gemaakt met de aanpak en de uitvoering en waren de eerste interventies ingezet. Onder meer door dit soort 'Ondermijningscafés' te organiseren worden partijen bij elkaar gebracht om beter zicht te krijgen op ondermijning en hoe dit succesvol aan te pakken.

'Blootleggen misbruik legale processen voor criminele activiteiten'

Wijkagent 'Toen ik drie jaar geleden startte in deze nieuwe functie vertrouwde mijn leidinggevende me toe dat ik in een nette wijk zou gaan werken waar vrij weinig gebeurt. In de politiestructuur vond ik inderdaad enkel meldingen uit de categorie hondenpoep. Toen ik een rondje door de wijk ging maken, bleek er toch meer aan de hand te zijn. Het aantal Mercedesen dat ik zag staan, leek niet te stroken met de inkomensstatistieken uit die wijk. 'Daar hebben we hard voor gespaard', kreeg ik als antwoord van enkele bewoners.'

Bestuurlijke signalen

Een ander instrument dat inzicht biedt is het bestuurlijk signaal. Dit wordt gebruikt om een structureel knelpunt of fenomeen bloot te leggen waarin legale processen worden gebruikt of misbruikt om criminele activiteiten te plegen of te faciliteren. Het LIEC biedt de signalen aan bij bewindspersonen van betrokken departementen. In 2016 is het nieuwe format voor signalen vastgesteld en is de betreffende informatie op www.liec.nl aangepast. In 2016 heeft het LIEC drie bestuurlijke signalen ontvangen (in 2015 eveneens drie). In 2017 zal een nieuwe digitale brochure met informatie over het bestuurlijk signaal beschikbaar zijn voor de partners.

- **Rijschoolhouders**
Dit bestuurlijk signaal is door de politie eenheid Rotterdam opgesteld en benoemt enkele knelpunten en onwenselijkheden in de rijkschoolbranche. De politie constateert onder meer dat er rijkschoolhouders zijn die rijlessen aanbieden tegen betaling in natura. Het signaal is aangeboden aan de ministers van VenJ en Infrastructuur en Milieu.

- **Spyshops**
Dit bestuurlijk signaal is door RIEC Amsterdam-Amstelland (AA) opgesteld. In het signaal staat onder andere dat de onderzochte spyshops direct betrokken zijn bij diverse misstanden en (zware) criminaliteit. RIEC AA constateert dat de huidige (lokale) juridische mogelijkheden ontoereikend zijn om te komen tot een effectieve (preventieve) aanpak van spyshops. Het signaal is aangeboden aan de minister van VenJ.
- **13 Oceans**
Dit bestuurlijk signaal is door politie en OM opgesteld en betreft de criminele uitbuiting van minderjarige vreemdelingen. Politie en OM constateren onder meer dat er structurele knelpunten en kwetsbaarheden bestaan met betrekking tot de signalering en aanpak van criminele uitbuiting van minderjarige vreemdelingen in het Nederlandse overheidsbeleid. Het signaal is aangeboden aan de minister van VenJ en de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

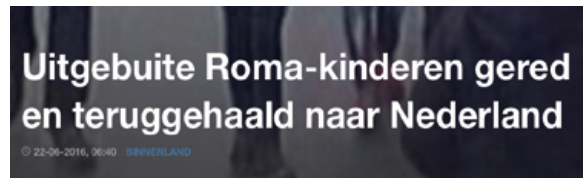
Arrestaties na internationaal onderzoek naar kinderuitbuiting

Gepubliceerd: 22 juni 2016 05:12
Laatste update: 22 juni 2016 10:46

De politie heeft op 15 juni een man en een vrouw in Spanje gearresteerd in een groot internationaal onderzoek naar kinderhandel en -uitbuiting.

Het gaat om een 46-jarige vrouw en een 49-jarige man uit Oost-Europa die

De politie heeft in Nederland vier criminele netwerken ontdekt die Roma-kinderen uitbuiten. Zeker twintig kinderen worden door deze groepen gedwongen om te stelen en te bedelen in verschillende Europese steden. Een deel van deze kinderen staat in Nederland onder toezicht van de Jeugdbescherming, maar is spoorloos.

Volgens de politie moeten de kinderen zo'n 1000 euro per dag bij elkaar stelen. Het geld gaat naar criminele families, die het geld besteden aan dure auto's, huizen en gokken. In heel Europa worden minimaal 300 kinderen op deze manier uitgebuit, schat de politie. Er is een internationaal onderzoek gestart.

<http://www.nu.nl/buitenland/4281424/arrestaties-internationaal-onderzoek-kinderuitbuiting.html>

<http://nos.nl/artikel/2112690-uitgebuide-roma-kinderen-gered-en-teruggehaald-naar-nederland.html>

3.2 Trends en ontwikkelingen op het gebied van ondermijning

De georganiseerde ondermijnende criminaliteit vertakt zich mondiaal, maar wortelt en investeert lokaal. Het bewustzijn van de aard en dreiging van deze vorm van criminaliteit en het inzicht in de activiteiten, methoden en patronen waarmee het zich innestelt in de lokale samenleving, nemen toe. Binnen RIEC-LIEC worden signalen van de regionale partners ontvangen; enerzijds via de inzichten die de ondermijningsbeelden opleveren en anderzijds door de focus op en aanpak van concrete casuïstiek en fenomenen binnen de regio's.

Hieronder worden de meest opvallende fenomenen belicht waarmee de RIEC's en het LIEC in 2016 in aanraking kwamen. Ook wordt aandacht besteed aan de veranderende respons van de overheid bij de aanpak van ondermijning.

Criminele familiestructuren

Dat criminele familiestructuren een belangrijke rol spelen in de georganiseerde ondermijnende criminaliteit is een bekend gegeven. Succesvolle en vaak onaantastbaar gewaande criminelen hebben een grote invloed in wijken en gemeenschappen. Door de beschikbaarheid van veel vermogen blijft de invloed van criminelen niet beperkt tot de eigen wijk of gemeenschap. Buiten de directe leefgemeenschap wordt onder meer geïnvesteerd in vastgoedprojecten en worden (met name) voetbalverenigingen gesponsord.

Naast de families met een autochtone achtergrond waarvan de criminele reputatie vele generaties terug gaat, zijn er ook criminele familiestructuren die zich de afgelopen decennia in Nederland hebben gevestigd en die overheden op verschillende plaatsen in het land grote zorgen baren.

Zorgfraude: een groeiende criminele markt

Een aantal RIEC's signaleert een toenemende zorg van gemeenten over georganiseerde vormen van zorg(gerelateerde)fraude. RIEC's zien verbanden tussen nieuwe zorgkantoren en criminele netwerken en familieverbanden die bekend zijn in de drugshandel of gelieerd kunnen worden aan OMC's. Ook bij dit fenomeen vallen de criminele families op.

Twijfelachtige verdienmodellen

Er is een groeiend zicht op kleine bedrijven waarvan het verdienmodel onduidelijk of twijfelachtig is. Het aanbod varieert van groentewinkels, mini-supermarkten en ijssalons, tot goudhandelaars, kapperszaken, moneytransfer-agentschappen en autoverhuurders. Deze bedrijven kunnen voortbestaan in situaties die normaliter onrendabel of zelfs verliesgevend

zijn. Bijvoorbeeld dure vestigingslocaties in combinatie met schamele klandizie, veel gelijksoortige bedrijven in de buurt, zoals een snelle toename van ijs- en wafelwinkels in een klein gebied, 32 kapperszaken in een straat en tientallen moneytransfer-agentschappen in een gebied waar het gemiddelde inkomen nauwelijks boven het bijstandsniveau uitsteekt. Ook zijn van enkele gemeenten signalen ontvangen over belangstelling van criminele ondernemers voor standplaatsen op weekmarkten. Naast aanwijzingen van het gebruik van dit soort bedrijven als façades voor illegale praktijken en de inkomsten die ermee gepaard gaan, zijn er ook signalen over het misbruik van dit soort ondernemingen voor verschillende vormen van fraude.

Ondermijningsrisico's in het buitengebied

In het buitengebied hebben criminelen belangstelling voor de faciliteiten die zowel de agrarische als de recreatiesector kan bieden. De agrarische sector is vooral interessant voor de productie van drugs en de dumping of lozing van drugsafval. Daarnaast maken enkele RIEC's melding van signalen over het misbruik van zogenoemde covergisters of biovergisters, die vloeibare meststoffen verwerken tot onder meer biogas, voor het genereren van illegale inkomsten. Deze zijn voor criminelen aantrekkelijk vanwege enerzijds de subsidies die ermee te verkrijgen zijn, en anderzijds voor de verwerking van illegale afvalstoffen. Ten aanzien van de recreatiesector maken diverse RIEC's melding van het gebruik van (oudere) vakantieparken als gelegenheidsvoorziening voor criminele activiteiten, waaronder drugs- en mensenhandel. Een soortgelijke zorg leeft rond sommige jachthavens en kleine vliegvelden voor sportvliegtuigen.

Ondermijningsrisico's binnen branches

Vitale sectoren voor de criminele industrie zijn transport en logistiek, financiële dienstverlening en vastgoed. Ten aanzien van de eerste categorie zijn de faciliteiten van post- en pakketdiensten onder toenemende druk van crimineel misbruik komen te staan. Met name de laagdrempelige mogelijkheden die het internet biedt voor de (internationale) handel van in Nederland geproduceerde drugs in combinatie met anonieme betalingsmogelijkheden door middel van cryptocurrency vormen een aantrekkelijke gelegenheidsstructuur.⁶ De faciliteiten van post- en pakketdiensten worden gebruikt voor het meest risicovolle deel van de illegale handel: het fysieke transport. Het misbruik van post- en pakketdiensten gebeurt ook voor andere

⁶ Cryptocurrency (ook cryptovaluta of cryptogeld) is een soort digitale munteenheid die vaak gebruikt wordt als alternatief geldsysteem voor de reguliere geldsoorten. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Cryptogeld>.

illegale zendingen, zoals wapens, vuurwerk, vervalste merkproducten, contant geld en valse identiteitsbewijzen. Naast het inbrengen van illegale goederen in het logistieke proces is er nog een reden voor de criminele belangstelling in deze branche: het oprichten van koeriersbedrijfjes die vervolgens door de grote post- en pakketdiensten worden gecontracteerd om bestellingen te bezorgen. Conform CBS-cijfers waren er in 2016 zo'n 6.700 geregistreerde expres- of koeriersdiensten bekend, waarvan 80% zzp'er is. Een andere categorie in de vervoersbranche die aandacht vraagt zijn auto(verhuur)-bedrijven. In diverse gebieden zijn signalen over criminele verwevenheid met dit soort bedrijven ontvangen en daar waar gericht onderzoek is verricht blijkt betrokkenheid te zijn bij met name drugshandel en OMG's.

In de financiële dienstverlening zijn het vooral de moneytransfer-agentschappen die in verband worden gebracht met ondermijnende criminaliteit. In het criminele handelsverkeer is anonimiteit en versluiering van geldstromen cruciaal. Naast contant geld en cryptocurrency zijn deze agentschappen een derde, en tegelijkertijd laagdrempelige, voorziening om versluiering van contacten en financieel verkeer te faciliteren. Opvallend zijn onder meer een hoge vestigingsdichtheid in gebieden met een zwakke economische structuur, overboekingen naar nationale bankrekeningen (niet logisch vanwege de extra kosten voor directe stortingen), het gebruik van moneytransfers voor betaling van huurpenningen bij illegale bewoning van (exclusieve) woningen. Overal in het criminele proces waar anonimiteit versluierd moet blijven, wordt gebruik gemaakt van katvangers en/of identiteitsfraude. Bekend zijn het gebruik van katvangers voor het op naam stellen van auto's, huurpanden en bedrijven. Ook binnen de financiële processen zijn ze nodig. Bijvoorbeeld waar anonieme cryptocurrency wordt omgezet naar gewone valuta op reguliere bankrekeningen zijn mensen nodig die (goed -of kwaadschiks) hun identiteit en bankrekening ter beschikking stellen.

Niet nieuw, maar nog steeds actueel, is het risico van betrokkenheid van administratiekantoren en boekhouders bij het faciliteren van criminele ondernemingen.

Vastgoed blijft in verschillende opzichten een terugkerend en prominent aandachtsgebied in relatie tot ondermijnende criminaliteit. Naast investering van crimineel verkregen vermogen zijn voor belangrijke criminele sectoren als drugsproductie en mensenhandel geschikte panden een basisvoorziening om de illegale praktijken te kunnen uitvoeren. Daarnaast zijn er signalen over fraude door middel van malafide woonbemiddelingsbureaus, waaronder illegale bewoning, hypotheekfraude, ten onrechte aanvragen van uitkeringen.

Georganiseerde tegenkracht in de aanpak

Parallel aan de ontwikkelingen van kennis en van inzicht in de georganiseerde ondermijnende criminaliteit worden binnen RIEC-LIEC ook ontwikkelingen gezien in de aanpak ervan. Twee trends vallen daarbij op. Was de aanpak van ondermijning in het verleden vooral thematisch gericht (hennep, wapens, mensenhandel), nu is er groeiende behoefte aan een systemische aanpak van samenhangende problemen in een aangegeven probleemgebied. De focus van de aanpak komt steeds meer te liggen op de functionele en sociale gelegenheidsstructuren en op de vitale schakels in het criminele proces. Voorbeelden zijn de verbetering van de leefbaarheid in wijken of stadsdelen, een brede aanpak van een industrieterrein of haven, de behoefte aan specifieke aandacht voor het buitengebied en de gerichte aanpak van spilfiguren en facilitators in criminele netwerken. Kanttekening daarbij is dat deze systemische, geografische aanpak op sommige momenten op gespannen voet kan staan met de werkwijze van de landelijk georganiseerde partners die steeds vaker landelijk thema's vaststellen en daarop verantwoording dienen af te leggen.

Daarnaast ziet met name het LIEC dat de aandacht voor een weerbare overheid zich langzaam verbreedt naar versterking van de maatschappelijke weerbaarheid tegen ondermijning. In de praktijk blijken overheidspartners steeds meer belang te hechten aan versterking van de maatschappelijke bewustwording van het ondermijnende effect van deze criminaliteit en aan het vervolgens actief betrekken van burgers, ondernemingen en brancheorganisaties bij de aanpak ervan.

3.3 Georganiseerde hennepcultuur, drugsproductie en drugsoverlast

Aanpak georganiseerde hennepcultuur

Met behulp van ondermijningsbeelden en/of fenomeenonderzoeken is de aard en omvang van georganiseerde hennepcultuur op diverse plekken beter in kaart gebracht. Daarbij zijn knooppunten, locaties, personen en bedrijven (inclusief netwerken/verbanden) inzichtelijk gemaakt, die (vermoedelijk) handelen in strijd met wet- en regelgeving op het terrein van vastgoed en hennep. Voorbeelden zijn het ondermijningsbeeld Cannabisketen (Noord-Nederland), de Hennepscan (Amstelland-gemeenten) en het onderzoek van RIEC Rotterdam naar de aard en omvang van georganiseerde hennepcultuur. In Midden-Nederland is een pilot voortgezet, waarbij ook naast overheidsorganisaties een netbeheerder is aangesloten. Het doel was om ervaringen op te doen met het integraal delen van informatie om daarmee de netwerken achter de hennepcultuur effectiever aan te pakken. RIEC Limburg is gestart met het opstellen van een ondermijningsbeeld georganiseerde hennepcultuur. Deze zal in 2017 worden opgeleverd.

Begin mei 2015 bracht de gemeente een casus in met betrekking tot een growshop die ondanks de wijziging van de Opiumwet (artikel 11a) toch haar activiteiten leek voort te zetten. Het leek erop dat de fysieke winkel nu een afhaallocatie/showroom was geworden, terwijl de verkoopactiviteiten op internet plaatsvonden. Tijdens het verzamelen van informatie bij de partners bleek dat de ondernemer er sinds kort een compagnon bij had die een winkel in verlichting ten behoeve van de teelt van gewassen had. De fysieke locatie van deze winkel bevond zich slechts enkele huisnummers verwijderd van de growshop. Ook bleek de compagnon lid te zijn van een OMG en in het verleden betrokken te zijn geweest bij hennepcultuur. Vanuit RIEC Den Haag is dit gebundeld tot één casus waarbij zowel het OMG-traject als de growshop-activiteiten zijn meegenomen. De gestapelde informatie leidde tot de mogelijkheid van een strafrechtelijk onderzoek naar voorbereidingshandelingen voor de hennepcultuur zoals bedoeld in artikel 11a Opiumwet. De weegploegen bij politie moesten beslissen over het al dan niet oppakken van de zaak.

In afwachting van dit proces ontstond er in de lente van 2016 een kans: twee oplettende agenten, tevens taakaccenthouders drugs, zagen een vrachtwagen inladen bij de growshop. Na het inladen reed de vrachtwagen door naar het pand van de compagnon om daar andere spullen in te laden. De agenten kwamen meteen in actie en belden de officier van justitie. Die was op de hoogte van de casus en gaf opdracht tot inbeslagname van alle goederen in beide winkels en de vrachtwagen. Bij het aanspreken van een personeelslid in de verlichtingswinkel, die bezig was met inladen, bleek dat zijn legitimatiebewijs in de growshop lag. Onder andere hiermee werd aangetoond dat er een (zakelijk) samenwerkingsverband was tussen de growshop en de winkel in verlichting. De zoekingen en inbeslagname in de twee winkels leidden tot meer zoekingen elders in het land. Ook zijn meerdere verdachten aangehouden. Hen wordt het plegen van voorbereidingshandelingen voor de hennepcultuur ten laste gelegd, alsmede deelname aan een crimineel samenwerkingsverband. OM heeft voor bijna een miljoen euro beslag gelegd. Ten tijde van dit schrijven is het onderzoek nog in volle gang.

Uit de ondermijningsbeelden en onderzoeken komen ontwikkelingen naar voren. Een van die ontwikkelingen is die van de gesloten ketens 'van stekkie tot stiekie' met eromheen een grote groep (dezelfde) faciliteerders, waaronder financieel adviseurs, makelaars, transporteurs en leveranciers van kweekartikelen. De laatste groep blijkt, ondanks het verbod op growshops, de ketens nog steeds te bedienen en operationeel te zijn, soms primair op het internet of het Darkweb. Daarnaast zijn panden cruciaal in de hennepindustrie als productie- en opslaglocatie en voor het witwassen van criminele opbrengsten. Veelal worden woningen, bedrijvenloosden en boerenstallen gebruikt, maar er zijn ook gevallen bekend waarbij in holle ruimten van een brug en een snelwegviaduct hennepkwekerijen waren ingericht.

In verschillende gemeenten heeft nieuw en beter (in)zicht geleid tot (een intensivering van) beleid voor het sluiten van panden op grond van de Opiumwet. Ook wordt gekeken naar andere mogelijkheden van bestuurlijke maatregelen. RIEC NH heeft politie, gemeenten en makelaars kunnen ondersteunen bij het tot stand brengen van een regionaal stoplichtconvenant ter voorkoming van vastgoedmisbruik. Op veel trajecten zullen in komende jaren vervolgstappen worden gezet in de uitvoering van de aanpak van georganiseerde hennepcultuur door middel van plannen van aanpak en het inzetten van verbeterplannen. In het doorpakken aan de hand van het verkregen inzicht in hennepcriminaliteit lijken partners tegen grenzen aan te lopen op het gebied van capaciteit en prioriteit. Gemeenten in verschillende regio's maken melding van problemen om hennepruiming te organiseren en na een ruiming blijkt

regelmatig dat door capaciteits- en prioriteitskwesaties het aanpakken van de criminele netwerken achter de kwekerijen achterblijft.

RIEC Rotterdam is bezig met het implementeren van de aanbevelingen ter versterking van de regionale integrale hennepaanpak, waaronder aanscherping van beleid, opzetten van een regionale hennepmonitor en bestuurlijk ruimen.

Veel van de reeds genoemde onderwerpen zijn ook aan bod gekomen in de diverse succesvolle hennepbijeenkomsten die door de RIEC's en het LIEC samen met partners zijn georganiseerd om deelnemers te informeren en te verbinden. Tijdens een bijeenkomst heeft RIEC NN gemeenteambtenaren bijgepraat over hun ondermijningsbeeld Cannabisketen en de ambtenaren voorzien van een factsheet met de belangrijkste handelingsperspectieven. RIEC MN heeft een themabijeenkomst hennep en harddrugs georganiseerd voor publieke en private partners om hen te informeren over de problematiek en te wijzen op mogelijkheden om interventies in te zetten.

RIEC Den Haag heeft in diverse districten pilots opgezet om de samenwerking tussen partners en enkele publieke en private partijen te versterken bij de bestrijding van georganiseerde hennepcultuur en drugscriminaliteit. Ook is integraal opgetreden tijdens en na de ontmanteling van hennepkwekerijen en drugslaboratoria. Verder heeft het RIEC concreet bijgedragen aan een succesvolle casus over een (online) growshop/-groothandel.

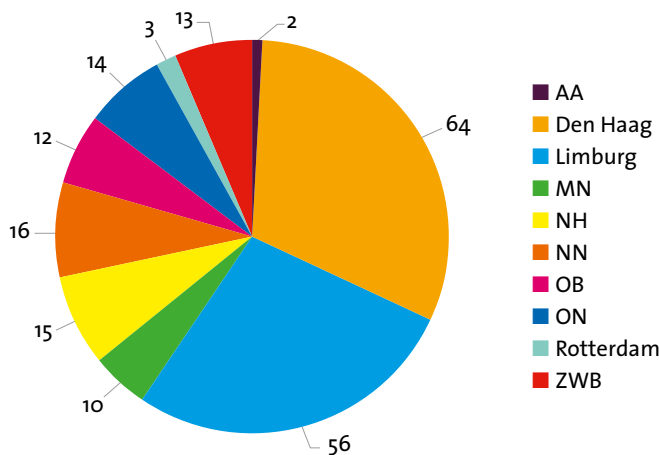

‘Aanpak boerenstallen
in kader van drugslabs’

In Limburg is de pilot van de Cannabiskamer uit Heerlen en Venlo inmiddels gestopt en worden de leerpunten door de in 2016 ingestelde ketenregisseur van RIEC Limburg meegenomen in diens aanjagende rol in de versterking van de aanpak van georganiseerde hennepcriminaliteit binnen de regio.

Voorbeelden van door het LIEC georganiseerde bijeenkomsten zijn de landelijke burgemeestersbijeenkomst in Dordrecht, het jaarlijkse minisymposium hennep en de periodieke bijeenkomsten van de ambtelijke netwerkgroep hennep. Tijdens de burgemeestersbijeenkomst spraken burgemeesters met elkaar over de noodzaak om als bestuur een actieve rol te spelen in de aanpak van hennepcriminaliteit, zowel repressief tegen criminelen als in de zorg voor hun goedwillende en kwetsbare inwoners. Bovendien riepen ze elkaar op om een front te vormen tegen hennepcriminaliteit, waarbij werd benadrukt dat ze van partners verwachten de juiste informatie te krijgen. In dit kader werden de RIEC's genoemd als waardevolle platforms. Bij het minisymposium werden deelnemers meegenomen in praktische aspecten van het inzetten van lokale kracht. Hierin lag de focus onder meer op het sluiten van panden die misbruikt zijn voor de hennepproductie, creativiteit in het controleren van bedrijven-terreinen en het inzetten van communicatie als interventie. Rode draden in de aanpak van hennepcriminaliteit waren ook de risico's die gemeenten ervaren en zien op het gebied van infiltratie door drugscriminelen of tegendruk door drugscriminelen gericht tegen bestuurders en ambtenaren die de criminele business verstoren. Oftewel: ondermijning ten top.

Grafiek 1 Aantal RIEC-casussen thema hennep: 205

Drugsoverlast en drugshandel

Overlast door drugs en de handel in drugs, met name synthetische en harddrugs, zijn in sommige regio's belegd als separaat thema of hebben een rol gespeeld in de aanpak van groepen personen en/of gebieden. Naar aanleiding van verschillende signalen van de politie over een toename van het aantal XTC-dumpingen is in Noord-Nederland het handhavingsknelpunt Synthetische Drugs vastgesteld. Inmiddels lopen enkele integrale dossiers.

In Rotterdam is het onderwerp harddrugs aangewezen als thema van georganiseerde criminaliteit dat in RIEC-verband wordt aangepakt. Dit levert veel casuïstiek op waarin een veelvoud aan werkzaamheden wordt verricht. Alleen al binnen RIEC Rotterdam hebben zo'n 174 casussen gedraaid.

Ook RIEC's OB en ZWB hebben 'toezicht en handhaving synthetische drugs' als handhavingsknelpunt vastgesteld. Onder dit handhavingsknelpunt is een lijst van vermeende laboranten opgewerkt waaruit verschillende casussen zijn voortgekomen.

3.4 Witwassen, financiële fraude en misstanden met vastgoed

Onder deze noemers en in nauwe samenhang met andere thema's, zoals integraal afpakken en gebiedsgebonden projecten, lopen of starten er projecten in diverse regio's. Fraude is niet altijd een doel op zich, maar bij vele vormen van georganiseerde criminaliteit een faciliterende component, dat ook goede kansen biedt voor een integrale aanpak en het opwerpen van barrières. Verder hebben er volop casussen gedraaid binnen RIEC-werkgroepen en zijn signalen besproken bij informatiepleinen en aan informatietafels.

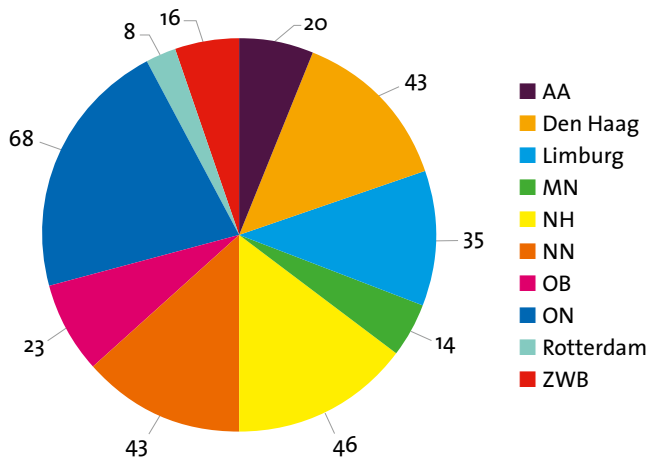
Naast het onderzoeken van casussen op het thema witwassen heeft RIEC AA geïnvesteerd in de gebiedsscan 'Wie is Amsterdam'. In deze scan zijn vastgoed-gerelateerde risico's met betrekking tot eigenaren, financieringen, transacties en gebruik van het vastgoed vastgelegd met als doel een risicogestuurde integrale aanpak.

'RIEC waardevol platform samenbrengen juiste informatie'

Aangezien vastgoedfraude divers van aard is, heeft de Belastingdienst in Noord-Nederland door middel van de pilot vastgoedscan indicatoren opgesteld om signalen van vastgoedfraude te genereren. De signalen uit deze pilotscan zijn ingebracht bij RIEC NN. Op verzoek van een gemeente heeft het RIEC een project opgezet om in de desbetreffende gemeente integraal te bekijken welke vastgoedhandelaren veel panden in eigendom hebben. Dit dossier zal een vervolg krijgen in 2017.

RIEC Rotterdam heeft bij de aanpak van witwassen de samenwerking met de FIU verder uitgebouwd en bestendigd en is daarin samen opgetrokken met RIEC ZWB. Een presentatie over de verdachte transacties is op verschillende plaatsen gegeven door RIEC Rotterdam en heeft inzicht gegeven in de verdachte geldstromen die tot nu toe onderbelicht zijn geweest en in de personen die daarbij een rol hebben gespeeld. Dit heeft geleid tot een megacasus van de FIOD en andere partners, waarbij voor miljoenen euro's beslag is gelegd.

Grafiek 2 Aantal casussen thema's witwassen, financiële fraude en misstanden met vastgoed: 316

3.5 Mensenhandel, mensensmokkel en misstanden in prostitutiesector

Mensenhandel en mensensmokkel

De RIEC's en het LIEC hebben ondersteuning geboden bij het opzetten van vervolproducten naar aanleiding van het in 2015 opgeleverde basisniveau mensenhandel. Zo is in 2016 in samenwerking met VenJ en het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) een interactieve e-learning van circa 20 minuten opgesteld. Hiermee kunnen baliemedewerkers bij de gemeente en toezichthouders zelf ontdekken hoe mensenhandel er achter de balie of achter de voordeur uit kan zien. De e-learning zal in februari 2017 gelanceerd worden.

In verschillende regio's zijn in samenwerking met Stichting Fairwork trainingen verzorgd. Zo heeft RIEC NN samen met de Noordelijke keten-regisseurs mensenhandel en Fairwork een basiscursus mensenhandel georganiseerd voor gemeenteambtenaren. Ook RIEC Den Haag heeft twee cursussen over mensenhandel gegeven. Daarnaast is voor adviseurs Openbare Orde en Veiligheid (OOV) een vervolgcursus georganiseerd over de inzet van het bestuursrechtelijk instrumentarium. Verder hebben ambtenaren een train-de-trainer-variant gevolgd waardoor gemeenten zelf verder kunnen werken aan bewustwording. Ook bij RIEC's Rotterdam en MN is op deze wijze training gegeven. In Midden-Nederland is een driemaandelijkse overleg ontstaan tussen de aandachtsfunctionaris mensenhandel van de gemeenten en de ondermijningsexpert van RIEC MN.

Stills uit de e-learning

RIEC AA heeft een minisymposium over mensenhandel voor partners georganiseerd. Belangrijke sprekers waren een officier van justitie en de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. In 2016 heeft de Inspectie SZW een start gemaakt met de ontwikkeling van een landelijk programma Arbeidsuitbuiting. Hiertoe zijn RIEC-dossierhouders gevraagd mee te denken. Dit programma zal in 2017 gelanceerd worden. De opdracht van de Inspectie SZW is om inspectiebreed de effectiviteit van de bescherming van kwetsbare groepen te vergroten door preventie, detectie, meldingsbereidheid en (inter)nationale aanpak van arbeidsuitbuiting en ernstige benadeling. In 2017 zal met behulp van regionale casuïstiek een scherper beoordelingskader kunnen worden bepaald ten aanzien van 'ernstige benadeling'. Dit is een vorm van sociaaleconomische criminaliteit, waarbij werkgevers bewust en opzettelijk wet- en regelgeving overtreden. Hierbij gaat het om werkenden die niet in strikte zin worden uitgebuit (conform de strafrechtelijke aanpak) of waarvan dit niet bewijsbaar wordt geacht, maar die wel te maken hebben met onderbetaling, lange werkdagen, boetes en (seksuele) intimidatie, en als zodanig ernstig worden benadeeld. Vaak is bestuursrechtelijk handhaven onmogelijk, omdat niet altijd sprake is van strijd met arbeidswetten.

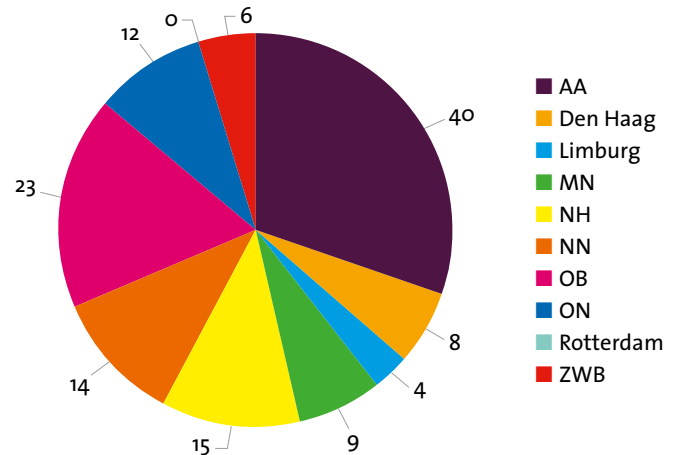
Voorbeeld van een signaal

In de regio Noord-Nederland is door de Driehoek van een aantal gemeenten een signaal van mogelijke arbeidsuitbuiting ingebracht. Dit heeft geleid tot gesprekken met de opdrachtgever over slecht werkgeverschap en controles van de Belastingdienst en Inspectie SZW.

Het thema ondermijning krijgt steeds meer aandacht, maar daarin blijft voor de aanpak van mensenhandel de capaciteit gelijk of lijkt zelfs wat terug te lopen. Daarom is het belangrijk om het thema mensenhandel voortdurend op de agenda te houden. Verschillende partijen, waaronder Taskforce Mensenhandel, Bureau Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen en Strategisch Overleg Mensenhandel (overleg van instanties als CoMensHa, Fier, Centrum Kinderhandel Mensenhandel en Stichting Fairwork), geven bij de regering aan dat het aantal signalen van mensenhandel daalt en investering in de aanpak en expertise bij met name politie en OM nodig zijn.

Het LIEC zal samen met RIEC's en VenJ in gesprek gaan met gemeenten en ketenpartners om de integrale aanpak van mensenhandel sterk te houden. Dit lijkt in sommige regio's noodzakelijk te zijn; met name RIEC Rotterdam constateert dat partners aldaar op dit thema wederom geen casussen voor integrale behandeling hebben ingebracht. De acties die zijn ondernomen lijken monodisciplinair te zijn.

Grafiek 3 Aantal casussen thema mensenhandel: 131

Misstanden in de prostitutiesector

Gemeenten dienen zich voor te bereiden op de komst van de nieuwe Wet Regulering Prostitutie en de wijziging van hoofdstuk 3 van de model-APV van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (teneinde het vergunningstelsel voor seksbedrijven te verbeteren). In diverse regio's worden gemeenten daarin ondersteund.

De RIEC's, het LIEC en diverse partners hebben de handreiking 'Aanpak (facilitators) illegale prostitutie' voor gemeenten (en eventueel andere partijen) opgesteld. Het doel is (leren) herkennen van facilitators (mensen die zaken beschikbaar stellen zoals identiteit, vervoer of verhuur van ruimte), opwerken van bestuurlijke barrières voor facilitators en concrete interventies inzetten om misstanden op het gebied van illegale prostitutie tegen te gaan. De handreiking is beschikbaar via het CCV.⁷

⁷ <https://hetccv.nl/onderwerpen/aanpak-facilitators-illegale-prostitutie/>.

GO MASSAGE SALO

197

ROTS

'Aanpak misstanden
in prostitutiesector'

In Amsterdam zijn diverse integrale handhavingsacties uitgevoerd, gericht op illegale prostitutie in onder meer woningen. Daarnaast is de aanpak gericht op risico-exploitanten uit de vergunde branche waarop extra toezicht is gehouden. RIEC NH heeft in een werkgroep meegeschreven aan een model prostitutiebeleid, inclusief handhavingsbeleid en een eerste aanzet tot een integraal controleteam. Dit modelbeleid zal in 2017 worden aangeboden aan alle gemeenten in de regio.

RIEC Rotterdam heeft voor de aanpak van illegale prostitutie een werkgroep ingericht en het onderwerp illegale prostitutie als handhavingsknelpunt vastgesteld om informatie-uitwisseling op dit gebied mogelijk te maken en eventueel te komen tot signalen en integrale casuïstiek op het gebied van mensenhandel.

3.6 Outlaw Motorcycle Gangs

Aangescherpte strategie

Binnen de landelijke integrale aanpak van OMG's hebben het LIEC en de RIEC's wederom een stevige bijdrage geleverd. Het Landelijk Strategisch Overleg (LSO) van de aanpak, bestaande uit vertegenwoordigers van politie, OM, Belastingdienst, FIOD, LIEC en voorgezeten door de burgemeester van Zwolle, heeft eind 2015 de integrale strategie tegen het licht gehouden. Deze bleek de juiste thema's te omvatten, maar meer focus en aanscherping nodig te hebben. In februari 2016 is de aangescherpte strategie vastgesteld. Deze vormt de leidraad voor de aanpak van OMG's en richt zich op vijf aandachtsgebieden:

- ondermijnen van criminele structuren;
- integraal afpakken van crimineel verkregen vermogen;
- handhaven van wet- en regelgeving in de publieke ruimte;
- vergroten van de weerbaarheid van de overheid;
- vergroten van de internationale afstemming en samenwerking.

Naast bovenstaande aandachtsgebieden wordt beoogd om communicatie in te zetten in de aanpak. Het LSO heeft een landelijke communicatiewerkgroep gevraagd een integrale communicatiestrategie uit te werken. Deze is gericht op het neerzetten van een reëel beeld van de criminele motorbendes en het zoveel mogelijk verminderen van de aantrekkingskracht en aanwas van de OMG's en hun supportclubs.

Uitvoering aanpak

De aanpak is erop gericht het crimineel organiserend vermogen van OMG's te verstoren. In 2016 zijn de RIEC's en het LIEC faciliterend geweest richting de partners om te zorgen dat zij informatie kunnen uitwisselen ten behoeve van de integrale aanpak. Daarbij gaat het voornamelijk om de strafrechtelijke en fiscale aanpak. Precieze cijfers van deze aanpak zijn opgenomen in de OMG Voortgangsrapportage 2016. Daarnaast heeft het LP in november 2016 een eerste verzoek ingediend bij de Rechtbank Midden-Nederland om Bandidos MC civielrechtelijk te laten verbieden. Een dergelijk verbod kan een element zijn in een succesvolle integrale aanpak van OMG's en deze aanpak zeer zeker vergemakkelijken.

Ook het lokaal bestuur speelt een cruciale rol binnen de integrale aanpak van OMG's. Door de verbeterde integrale samenwerking en informatiedeling is de afgelopen jaren meer inzicht ontstaan in het fenomeen OMG's en de ernst en omvang van de problematiek. Ook hebben de regionale rapportages van de RIEC's hieraan bijgedragen. Het bewustzijn en de alertheid bij lokaal bestuur om eenduidig en repressief op te treden tegen OMG's is stevig gegroeid. De twee landelijke burgemeestersbijeenkomsten hebben geholpen dit bewustzijn te creëren. Een goede en tijdige informatie-uitwisseling tussen partners en bestuur blijft cruciaal, net zoals het geven van een integraal vervolg hierop. Bovendien is het belang van eensgezind handelen evident: het voorkomt dat OMG's zich verplaatsen naar gemeenten waar minder strikt wordt gehandhaafd.

Bij uitstek in de aanpak van OMG's is sprake van tegenreacties die gericht zijn op burgemeesters, maar ook op medewerkers van gemeenten, politie en Belastingdienst. Vaak is sprake van serieuze intimidatie en bedreiging door de clubs in de richting van het openbaar gezag. OMG's trachten ook regelmatig een gunstig beeld neer te zetten door een (zichtbare) sociale, maatschappelijke rol te vervullen, bijvoorbeeld door lokaal goede doelen te helpen en spullen weg te geven. Ook zetten OMG's regelmatig (sociale) media in om zowel de tegendruk op te voeren als de *hearts and minds* van de maatschappij te veroveren of om de slachtofferrol te spelen. Bij dit laatste wordt bijvoorbeeld breed uitgemeten dat veel schade is aangericht na een inval in een woning van een kopstuk.

Als gevolg van de handhaving worden reguliere clubhuizen steeds vaker vervangen door samenkomsten in vergunde horeca. Ook locaties als woonhuizen en bedrijfspanden worden meer gebruikt. De aanwezigheid van OMG's in de horeca zorgt voor een toename in de kans op afpersing, intimidatie en het wegblijven van klanten. Diverse regio's hebben lokaal afspraken gemaakt met horecaondernemers om tot huisregels en een eenduidig deurbeleid te komen. Op sommige plaatsen zijn voorlichtingsbijeenkomsten gehouden voor en met horecaondernemers. Verder wordt soms de wijkagent of horecaspecialist ingezet om ondernemers op laagdrempelige wijze te informeren over risico's.

Clubhuis No Surrender Emmen gesloten vanwege handel in drugs

Het clubhuis van motorclub No Surrender in Emmen is op vrijdagochtend gesloten na een politie-inval en wordt in de komende dagen gesloopt omdat het pand wordt gebruikt voor de handel in drugs.

www.nrc.nl/nieuws/2017/01/13/politieactie-bij-clubhuis-no-surrender-in-emmen-a1541058.

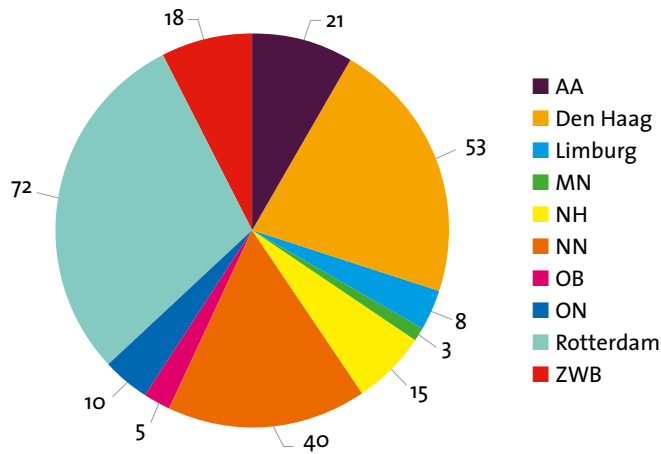
Leden Satudarah geweerd van Rembrandtplein na 'gigantische vechtpartij'

Een groep mensen gelieerd aan de motorbende Satudarah mag drie maanden lang niet op het Rembrandtplein komen na het met geweld binnendringen van café Nasty op het Thorbeckeplein.

www.parool.nl/amsterdam/leden-satudarah-geweerd-van-rembrandtplein-na-gigantische-vechtpartij-a4397113/.

Grafiek 4 Aantal casussen thema OMG's: 245

3.7 Gebiedsgebonden aanpak en aanpak vrijplaatsen

De RIEC's focussen op het aanpakken van bepaalde gebieden of sleutelplaatsen die als zogenoemde knooppunten voor criminaliteit fungeren of daar kwetsbaar voor zijn. Hiervoor worden of zijn veelal integrale handhavingsknelpunten als prioriteit benoemd. Daarnaast ligt de focus op gebieden die kenmerken van vrijplaatsen vertonen.

Gebiedsgebonden aanpak

Binnen RIEC AA heeft de gebiedsgebonden aanpak verder vorm gekregen. Zo is in een ondermijningsbeeld in kaart gebracht wat de aard en omvang is van (georganiseerde) criminaliteit in de horeca en detailhandel in twee gebieden in het centrum van Amsterdam. De analyse zal begin 2017 worden afgerond. Verder is RIEC AA gericht op het postcodegebied 1012 in het centrum van Amsterdam. In het Westelijk havengebied is een louche bedrijventerrein met hoofdzakelijk autobedrijven onder de loep genomen. Hieruit volgde een omvangrijke integrale controle. Naar aanleiding van toenemende signalen van georganiseerde criminaliteit op een industrieterrein in een Amstelland-gemeente is in 2016 een nieuw handhavingsknelpunt ingericht. Doel van de integrale aanpak is beter zicht te krijgen op de ondermijnende activiteiten in het gebied. Door barrières op te werpen en door middel van gerichte interventies wordt actief ingegrepen, waardoor negatieve ontwikkelingen op het industriegebied worden gekeerd. In een ander gebiedsgebonden project wordt gezamenlijk gewerkt aan het tot stand brengen en houden van een economisch aantrekkelijke en ondermijningsvrije winkelstraat in Amsterdam.

Gesjacher buiten het zicht van de overheid

Op een industrieterrein in het uiterste puntje van het Westelijk Havengebied vindt een integrale controle plaats door een bonte stoet aan overheidsdiensten: 'Met zo'n gezamenlijke controle kunnen we een signaal afgeven,' zegt Marloes, die als onderzoeker de controle coördineert. 'De overheid is in staat om samen op te treden. We delen veel informatie met elkaar en daardoor krijgen we een veel beter beeld van het gebied.' De samenwerking tussen zoveel overheidsdiensten is uniek, valt ook een autohandelaar op als hij wordt gecontroleerd: 'In de 25 jaar dat ik in Nederland werk, is het me nog niet eerder gebeurd dat zo'n grote groep mensen binnen stond. Maar ja, ik zit hier ook nog niet zo lang'.

Het Parool, 26 oktober 2016

RIEC Den Haag heeft een projectteam samengesteld om ondermijningsbeelden op te stellen voor de aanpak van winkelgebieden in de Schilderswijk, de wijk Regentes-Valkenbos en de haven in Scheveningen. Op deze gebieden zijn al diverse casussen gedraaid. Verder hebben partners in de regio Den Haag het regionale thema 'Overslag en logistieke processen' aangepakt: ze werken aan het verkrijgen en versterken van een integrale informatiepositie ten opzichte van knooppunten van personen-, goederen- of financiële stromen, de zogenoemde Greenports.

De stuurgroep RIEC NH heeft verzocht het bedrijventerrein De Weeren in Zwanenburg op te nemen als handhavingsknelpunt, teneinde integraal informatie te kunnen delen en het gebied te revitaliseren. De gemeente Haarlemmermeer heeft een probleemverkenning van het terrein uitgevoerd en een plan van aanpak geschreven voor een brede programmatische benadering. Het bedrijventerrein wordt in verband gebracht met diverse georganiseerde criminaliteitsvormen en fungeert mogelijk ook als uitvalsbasis van een bekende criminele motorbende.

In Rotterdam is onder de noemer 'Aanpak Ondermijning Rotterdam Zuid' door de RIEC-partners al sinds 2014 een breed scala aan activiteiten verricht. Het vermoeden wordt steeds meer bevestigd dat er op Rotterdam Zuid een parallelle (drugs)economie bestaat die geworteld is in vele aspecten van de samenleving. Deze wordt op een structurele en diepgaande integrale manier aangepakt. Binnen de zogenoemde 'draaiknop-overleggen' die onder het RIEC-convenant vallen, wordt casuïstiek opgewerkt en voorbereid op de thema's drugs, crimineel geld, branches en vastgoed. In dit kader wordt ook gewerkt aan de hand van de (selectie van) verdachte transacties die door de FIU zijn aangeleverd.

'Cruciale rol lokaal bestuur bij integrale aanpak OMG's'

Dit traject wordt wetenschappelijk begeleid en vergezeld van preventieve activiteiten, flankerend beleid en een intensief communicatietraject. In 2014 is RIEC Rotterdam eveneens gestart met de integrale aanpak van een tweetal bedrijventerreinen. Op basis van een eerste analyse is de inschatting gemaakt dat er ongeveer 50 bedrijven gevestigd zouden zijn waar signalen over bestaan. Gaandeweg werd duidelijk dat de problematiek veel wijder verbreid was en er gedacht moet worden aan ongeveer 200 bedrijven. Het gaat met name om malafide (auto)bedrijven waarvan het vermoeden is dat zij zich bezighouden met onder andere drugshandel. Zeer regelmatig worden integrale controles gedaan waaruit casuïstiek voortkomt. Ook dit project wordt vergezeld van preventieve activiteiten, flankerend beleid en communicatie.

Vrijplaatsen

De RIEC's en het LIEC zijn in 2016 met de werkgroep Handhavingsknelpunten tweemaal bij elkaar gekomen om informatie te delen omtrent de aanpak van problematische woonwagencentra en vakantieparken. Verschillende regio's hebben gewerkt aan normalisatie van woonwagencentra. Hiervoor is een lange adem nodig. Door RIEC's OB en ZWB is de tool 'Woonwagens in zicht' ontwikkeld om woonwagencentra te scannen en te prioriteren voor een eventuele aanpak van criminele problematiek, zoals hennep(teelt) of productie van synthetische drugs. Deze tool is landelijk te gebruiken.

In de regio Noord-Nederland zijn gemeenten die veiligheids- en leefbaarheidsproblemen signaleerden op woonwagencentra en vakantieparken door het RIEC geholpen. Handhaving blijkt soms lastig en het RIEC heeft ondersteund bij een actueel ondermijningsbeeld met specifieke handelingsperspectieven, onder andere ten aanzien van uitkeringsfraude, bouw- en woningtoezicht en brandveiligheid. Daarop vonden twee actiedagen plaats.

In de regio's Oost-Nederland, Oost-Brabant en Zuid-West-Brabant is vooral veel aandacht besteed aan vakantieparken (circa 475 alleen al in Oost-Nederland). Vanuit het lopende programma 'Vitale Vakantieparken' op de Veluwe is een nauwe samenwerking met RIEC ON ontstaan. Het RIEC, zo stelt een collega van het programma, biedt een belangrijke bijdrage bij de uitvoering van het veiligheidsplan: 'De complexiteit van de materie, de verschillende bronnen waar gegevens uit gehaald moeten worden, weten hoe je dat moet doen alleen al. We hebben in een paar casussen al een paar mooi spinnenwebben gemaakt om bijvoorbeeld te kijken hoe zit nu de relatie tussen mensen en BV's rondom die vakantieparken. Zo'n netwerkkaart ontwikkelen kan het RIEC heel goed'. In Zuid-West-Brabant en Oost-Brabant is in navolging op de woonwagencentra gewerkt aan een tool om de risico's van de verschillende vakantieparken in kaart te brengen en op grond daarvan een handelingsperspectief te bieden. Daarnaast is vanuit het RIEC de gemeente Zundert ondersteund die problemen ondervindt van het park Fort Oranje.

'Nauwe samenwerking programma 'Vitale Vakantieparken' en RIEC ON'

'Signalen van
veiligheidsproblemen
op vakantieparken'

3.8 Milieucriminaliteit

Milieucriminaliteit is een onderwerp dat in bepaalde regio's de aandacht heeft (gekregen), in aanvulling op de landelijk geprioriteerde RIEC/LIEC-thema's en -onderwerpen.

Bij milieucriminaliteit gaat het vaak om overtredingen van de milieuwetgeving en regelgeving door bedrijven of exploitanten van inrichtingen die voor hun activiteiten, in onder meer afvalverwerking en recycling, omgevingsvergunningen nodig hebben van gemeenten of provincies. Verder is sprake van overtredingen door transporteurs en agrariërs van regelgeving aangaande meststoffen. Vaak werken overheden en RIEC's samen met omgevingsdiensten die vergunningverlenende taken hebben en toezicht uitoefenen.

Naast de meer klassieke milieudelicten lijken soms ook relaties te zijn met dumpingen van drugsafval vanuit primair de productie van synthetische drugs. Met name in Limburg is dit de insteek om de aanpak van milieucriminaliteit binnen het RIEC-verband op te pakken.

In Limburg is georganiseerde milieucriminaliteit opgenomen als regionaal thema en heeft de werkgroep de prioriteit gelegd op uitvoeren van het Masterplan 'Limburg drugslab-vrij', waarin een protocol is opgesteld voor de aanpak van drugsproductie en drugsafvaldumpingen. Een ander spoor van het masterplan is het bevorderen van een waarborgfonds, waarmee via een provinciale subsidie maximaal 50% van de kosten voor het opruimen na dumpingen geclaimd kunnen worden.

In de regio Oost-Nederland is het thema milieucriminaliteit als extra vorm van georganiseerde criminaliteit toegevoegd aan de regionale bijlage van het convenant. Vanwege de specifieke expertise op dit terrein is een informatieplein milieu ingericht. Deelnemers zijn onder andere omgevingsdiensten en de milieupolitie. RIEC ON neemt deel aan diverse overleggen met als doel de bekendheid van de integrale aanpak van ondermijnende milieucriminaliteit te vergroten.

RIEC NN heeft milieucriminaliteit als regionaal thema opgepakt binnen het RIEC-samenwerkingsverband en vijf dossiers opgemaakt, onder andere naar aanleiding van een signaal van het OM en contacten met gemeenten over milieucriminaliteit of subsidies voor milieuactiviteiten. Deze dossiers hebben geleid tot bijvoorbeeld de oplegging van bestuurlijke maatregelen door een omgevingsdienst. Verder heeft het RIEC de provincies Groningen, Friesland en Drenthe bijgepraat op hun rol in casuïstiek met betrekking tot milieucriminaliteit en risico's die spelen in grote aanbestedingsprojecten.

3.9 Woonfraude en zorgfraude

Woonfraude en zorgfraude betreffen ook enkele nieuwe(re), optionele onderwerpen of thema's die in bepaalde regio's expliciet de aandacht hebben gekregen, naast de landelijk geprioriteerde RIEC/LIEC-thema's en -onderwerpen.

Woonfraude/adresfraude

Adresfraude is een vorm van woonfraude die steeds vaker wordt gesignaleerd door de partners van RIEC-LIEC. Het betreft een omvangrijk probleem waar steeds beter zicht op is en waarvan de gevolgen op diverse terreinen duidelijk worden. Een onjuiste inschrijving in de Basisregistratie Personen (BRP) kan gebruikt worden voor het onterecht aanvragen van toeslagen en uitkeringen. Daarnaast vormt woonfraude een voedingsbodempoot voor allerlei vormen van (fysieke en sociale) overlast die de leefbaarheid aantasten. Ook biedt woonfraude criminelen de mogelijkheid om anoniem te blijven en zodoende onder te duiken.

Bij RIEC AA pakt de werkgroep woonfraude specifieke projecten op in het kader van de gemeentelijke aanpak van illegale hotels, illegale pensions en huisjesmelkers, aan de aanbodzijde. Ook zijn er projecten gericht op de vraagzijde en op fraude met inschrijvingen. Bijvoorbeeld de aanpak van een woningbemiddelaar die zware criminelen huisvest, de aanpak van een beheerder die in beeld was gekomen in verband met een onderzoek naar mensenhandel en het project Criminele Spookburgers, gericht op ondergedoken criminelen in Amsterdam.

RIEC NH heeft vanuit haar expertiserol binnen het Samenwerkingsverband Integrale Veiligheid (Siv) Noord-Holland een actieve bijdrage geleverd aan de regionale werkgroep BRP-fraude. In 2016 is in de gemeente Den Helder een pilot woonfraude uitgevoerd onder leiding van het Siv. De ervaringen met de aanpak van woonfraude in Den Helder hebben geleid tot een toolbox woonfraude die aan alle gemeenten in Noord-Holland is aangeboden.

PGB-fraude en zorgfraude

De afgelopen jaren zijn in de regio's Noord- en Oost-Nederland signalen over PGB- of zorg(gerelateerde)fraude toegenomen. Bij dit type criminaliteit wordt misbruik gemaakt van medische budgetten en sociale zekerheidsvoorzieningen, zoals persoonsgebonden budgetten (PGB) en andere zorgtoelagen. Misbruik gebeurt door malafide ontvangers van de gelden middels frauduleuze handelingen en door criminele tussenpersonen en zorgbureaus die over aanvragen van gelden of het beheer ervan gaan. In sommige gevallen profiteren enkel de bureaus en worden zowel de overheid als de beoogde ontvangers gedupeerd.

RIEC NN heeft het handhavingssknelpunt PGB-fraude/Zorgfraude vastgesteld op verzoek van twee gemeenten en naar aanleiding van diverse signalen van fraude met onder andere PGB-gelden en andere met voor zorg bestemde gelden.

In Oost-Nederland ontvangt het RIEC sinds 2015 steeds meer signalen die in verband te brengen zijn met zorg(gerelateerde)fraude. Daarom heeft de RIEC-stuurgroep in maart 2016 besloten het onderwerp zorgfraude voor de periode van een jaar toe te voegen aan de regionale bijlage. In de periode van samenwerking rondom het thema zorgfraude is in de regio gebleken dat veel verschillende organisaties voor een relatief klein deel betrokken zijn bij de problematiek. Denk aan de Inspectie voor Gezondheidszorg wat betreft de kwaliteit van zorg, en de Inspectie SZW in het geval er daadwerkelijk sprake is van fraude en een opsporingsonderzoek wordt ingesteld. Bij de behandeling van signalen van zorg(gerelateerde)fraude binnen RIEC-verband is ook gebleken dat het voor gemeenten erg moeilijk is om te beschikken over de specifieke kennis die nodig is voor het aangaan van zorgcontracten. Dit komt vooral doordat het doorvoeren van de decentralisatie in de zorg in een korte periode is gebeurd en gemeenten relatief weinig contracten afsluiten. Hiertoe heeft RIEC ON een handreiking zorgfraude gemaakt.

3.10 Integraal afpakken en aanpak ongebruikelijk bezit

Afpakken is een belangrijk onderdeel binnen de aanpak van georganiseerde criminaliteit. Hieronder valt zowel het strafrechtelijk afpakken van crimineel verkregen vermogen als het afpakken in bredere zin. Denk aan fiscaal afpakken en aan het sluiten van panden die daardoor niet langer gebruikt kunnen worden voor de productie van drugs. Het intrekken of weigeren van een vergunning kan ook worden gezien als afpakken, zodat het eenvoudig witwassen van geld via een horecagelegenheid wordt tegengegaan.

(Integraal) afpakken heeft in de regio's de nodige aandacht. Op diverse plekken is het een vast onderdeel van elke casusbehandeling, ongeacht het thema. In andere regio's is er aandacht voor afpakken in een specifieke aanpak van personen en/of groepen die zich onaantastbaar wanen, bij het tegengaan van witwassen of bij een gebiedsgebonden aanpak. Soms is integraal afpakken als specifiek regionaal thema benoemd en zijn er links met projecten, die zijn ondersteund vanuit versterkingsmiddelen van de politie. Om afpakken onder de aandacht te houden, zijn in diverse regio's afpakcoördinatoren, afpakcoaches of dossierhouders actief en ondergebracht bij RIEC's en/of partners.

In het kader van het subsidieproject Integraal afpakken heeft de afpakcoach van RIEC MN het afpakbewustzijn bij het lokale bestuur vergroot. Ook is een start gemaakt met een vereenvoudigde vorm van een bestuurlijke rapportage, waarmee het bestuur betere mogelijkheden krijgt om bestuurlijke maatregelen te nemen.

RIEC NH richt zich met het project Stop Ongebruikelijk Bezit (STOB) op groepen personen die beschikken over ongebruikelijk bezit en vermogen, met als doel dat af te pakken.

Ook bij RIEC's OB en ZWB is Aanpak Ongebruikelijk Bezit als handhavingssknelpunt benoemd. In een pilot zijn onder dit handhavingssknelpunt casussen uit de regio Helmond ingebracht. Op basis van die casussen zijn uitkeringen stopgezet en is er afgepakt. Naar aanleiding van het succes is afpakken onder het handhavingssknelpunt uitgebreid naar andere basisteams in Oost-Brabant. Verder zal het handhavingssknelpunt worden gebruikt bij het intensiveren van het afpakken dat de doelstelling is van het OM-project Afpakken Zuid 3, waarbij beide RIEC's nauw betrokken zijn. In 2016 is in Rotterdam het integraal afpakteam van start gegaan. De partners zitten hier fulltime bij elkaar en wegen gezamenlijk signalen, die veelal afkomstig zijn uit verdachte transacties die via de FIU worden verkregen. Hieraan werkt ook een analist van het RIEC mee.

3.11 Toepassing Wet Bibob

In 2016 hebben de RIEC's de regionale bestuurders ondersteund en geadviseerd bij de toepassing van de Wet Bibob. Dit gebeurde door het verzorgen van trainingen en voorlichting, ondersteuning bij het opstellen van Bibob-beleid en bij concrete advisering in casuïstiek.

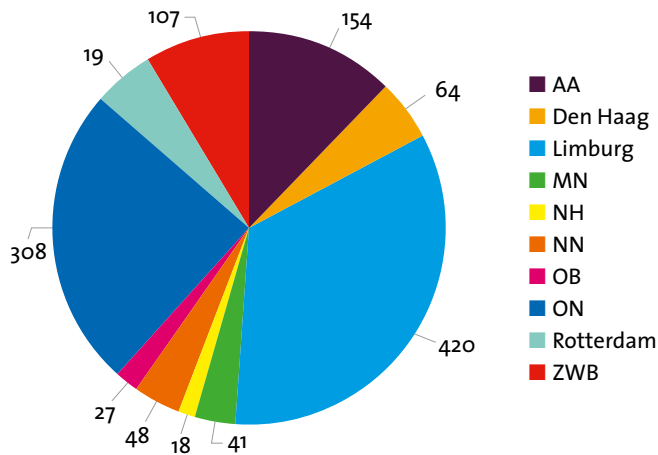
Het LIEC, de RIEC's en het Landelijk Bureau Bibob (LBB) hebben gezamenlijk gewerkt aan het opstellen van een factsheet om bestuursorganen meer duidelijkheid en handvatten te bieden voor enerzijds het financiële onderzoek in de 'eigen huiswerkfase' van het bestuursorgaan, en anderzijds in het financiële onderzoek van het LBB. Dit moet de bestuursorganen meer inzicht geven in de (on)mogelijkheden die ze zelf hebben en de grenzen aan hetgeen van het LBB kan worden verwacht.

RIEC's Rotterdam en Den Haag hebben een voorlichtingsfilm over het toepassen van de Wet Bibob door bestuursorganen gemaakt. De RIEC's gebruiken deze film bijvoorbeeld voor presentaties aan gemeenten. Het LIEC heeft in 2016 een versie gemaakt die landelijk te gebruiken is.

In Zeeland en Brabant is door de beide RIEC's een actuele Bibob-cursus ontwikkeld. Na 30 cursusdagen zijn 450 ambtenaren van de betrokken 80 gemeenten weer helemaal up-to-date als het gaat om de inzet van het Bibob-instrumentarium. Daarnaast hebben de RIEC's de gemeenten geholpen bij het actualiseren en implementeren van het beleid.

De toepassing van de Wet Bibob lijkt in haar algemeenheid nog altijd voornamelijk op (horeca)vergunningen te liggen en in mindere mate op vastgoed, aanbestedingen en subsidies. Ten aanzien van Bibob in relatie tot vastgoedtransacties heeft RIEC NH met enkele partijen een voorlichtings-bijeenkomst georganiseerd om dit aspect goed onder de aandacht te brengen. Daarnaast had RIEC NN zich tot doel gesteld om 90% van de gemeenten binnen de regio Bibob-beleid te laten vaststellen, om waterbedefferen tegen te gaan. Het resultaat is dat in 2016 80% van de Noordelijke gemeenten Bibob-beleid heeft opgesteld.

Grafiek 5 Aantal Bibob-casussen⁸ in RIEC-verband: 1.206

Voor 2017 staan Bibob-roadshows op het programma waarin VenJ, samen met RIEC's en het LIEC, een rondgang langs de regio's zal maken om bewustwording over en kennis van de Wet Bibob bij gemeenten en provincies te vergroten.

⁸ In het kader van bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit wordt in de regio Limburg door RIEC Limburg standaard elke gemeentelijke Bibob-procedure van ondersteuning voorzien. Dit maakt deel uit van de vaste dienstverleningsafspraken tussen het RIEC en de Limburgse gemeenten. Hierdoor is het grote aantal Bibob-toetsen dat door het RIEC is gerapporteerd, weergegeven in het overzicht in paragraaf 3.16 en de getoonde tabel te verklaren.

3.12 Privacy en andere juridische aspecten

De RIEC's hebben de taak om de partners voor te lichten over de bestaande mogelijkheden van informatiedeling onder het convenant, en hoe dit veilig en correct in zijn werk kan gaan. Dit vraagt veel inzet van de RIEC's en vergt continu onderhoud.

Het LIEC heeft namens het RIEC/LIEC-bestel meegewerkt aan de evaluatie van het RIEC/LIEC-convenant dat eind 2016 door de Inspectie VenJ heeft plaatsgevonden. Ingevolge artikel 14 van het convenant dient het convenant tweemaal te worden geëvalueerd.

Verder hebben alle stuurgroepen in 2016 ingestemd met het bij het convenant behorende privacyprotocol. Het protocol bevordert de zorgvuldige verwerking van persoonsgegevens door de convenantpartners. Het beschrijft de wijze waarop (op grond van de geldende privacy-regelgeving) persoonsgegevens moeten worden verwerkt door de convenantpartners en beschrijft eenduidig de werkwijze van alle RIEC's. Het LIEC heeft zich ingezet op een verbetering van de informatie-uitwisseling tussen de RIEC's en de convenantpartners en de juridische borging daarvan. Hiertoe heeft LIEC diverse activiteiten ondernomen, zoals juridische advisering aan de RIEC's en de landelijke partners. Ook leverde het LIEC ondersteuning met betrekking tot *privacy by design* in het kader van de ontwikkeling van RIEC-IS (informatiesysteem).

Juridische trends en ontwikkelingen

Bij de aanpak van ondermijning zijn veel partijen betrokken en vervullen gemeenten een steeds belangrijkere rol. In verschillende regio's is dan ook de trend waarneembaar dat gemeenten om die reden hun eigen informatie-huishouding aan het versterken zijn (de zogenaamde gemeentelijke informatieknooppunten), waarin informatie van verschillende gemeentelijke diensten en in sommige gevallen ook van externe partners samengevoegd wordt. De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) heeft bij een aantal gemeenten hier onderzoek naar gedaan en aangegeven dat er geen wettelijke grondslag lijkt te bestaan voor deze gegevensverwerkingen door de betreffende informatieknooppunten.

Om de rol die de gemeenten hebben goed te kunnen vervullen, is het noodzakelijk informatie te kunnen delen. In dit verband wordt opgemerkt dat bij de vorming van de RIEC's er bewust voor is gekozen de brede uitwisseling en verwerking van gegevens uit verschillende databestanden van diverse organisaties, binnen het samenwerkingsverband van het RIEC te laten plaatsvinden, om daarmee de problematiek van informatiedeling op ondermijningsgebied te kunnen ondervangen. De AP heeft indertijd daar naar gekeken en ook nu bij haar inspectie bij verschillende gemeenten

'Pilot woonfraude in Noord-Holland'

de RIEC constructie ongemoeid gelaten. Vermoedelijk kunnen veel van de werkzaamheden rond deling van persoonsgegevens met externe partners voor de aanpak van de ondermijnende criminaliteit, zoals zij door verschillende gemeenten worden voorgestaan, maar niet de toets der kritiek van de AP kunnen doorstaan, onder de RIEC-convenant wel worden uitgevoerd.

Nu de AP vraagtekens heeft gezet bij de gemeentelijke informatieknoppunten bij verschillende gemeenten, wordt door gemeenten bekeken of en in hoeverre onder het RIEC-convenant aan de betreffende gegevens kan worden gekomen. Hoewel dit een logische ontwikkeling lijkt, blijft het van groot belang dat de privacy 'spelregels' die in dit kader zijn afgesproken en zijn neergelegd in het bij het convenant behorende privacyprotocol op voldoende wijze worden nageleefd. Zichtbaar is de ontwikkeling dat informatie-uitwisseling op grond van het convenant steeds vaker buiten de muren van het RIEC-bureau plaatsvindt, waardoor het voor het (hoofd) RIEC lastiger wordt deze spelregels te 'handhaven'.

Het niet op voldoende wijze naleven van de privacyregels vormt een substantieel risico voor het bestaan en goed functioneren van het RIEC/ LIEC-bestel. Niet alleen zijn deze regels de belangrijkste randvoorwaarde voor het goed functioneren van de RIEC-informatiepleinen; het niet naleven van deze regels kan op termijn ook leiden tot een eventuele sanctiëring door het verbieden en stilleggen van deze informatiepleinen, waardoor informatie-uitwisseling op grond van het convenant niet meer mogelijk is. Het RIEC-convenant vormt voor de partners een goede basis om binnen RIEC-verband informatie te delen. Maar dan is het van belang dat de afgesproken privacyregels op de juiste wijze worden nageleefd en gecontroleerd.

3.13 Kennis, opleiding en externe samenwerking

Het LIEC heeft samen met een expertteam, bestaande uit vertegenwoordigers van partners en de wetenschap, drie speerpunten voor het leerprogramma benoemd:

1. Een kolomoverstijgende aanpak - integraal opleiden voor integrale aanpak ondermijning.
2. Een goede verbinding tussen beschikbare kennis en praktijk - snelle kennismobilisatie.
3. De leercyclus - opleidingen staan niet op zichzelf, maar borduren voort op wat mensen eerder hebben geleerd.

In het kader van de kolomoverstijgende aanpak is aansluiting gezocht bij het project 'integrale projectleiders' van politie. Daarnaast heeft het LIEC een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de nieuwe opleiding voor integrale projectleiders die in opdracht van RIEC NH begin 2017 van start zal gaan en waaraan cursisten van verschillende RIEC's en partners zullen deelnemen.

Voor snelle kennismobilisatie is eind 2016 contact gelegd met de gemeente Utrecht om een eerste proef te doen met kennismobilisatie in het kader van de problematiek in Utrecht Overvecht. Hiervoor zal in januari 2017 een bijeenkomst plaatsvinden, die door LIEC, RIEC MN en de gemeente Utrecht wordt georganiseerd.

Daarnaast hebben de RIEC's en het LIEC verschillende thematische symposia en bijeenkomsten georganiseerd.⁹ Ook zijn er enkele algemene bijeenkomsten georganiseerd, waaronder een cursusmiddag over ondermijning als onderdeel van de opleiding van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters voor nieuwe burgemeesters. Hieraan gaven LIEC en RIEC NN samen invulling. In het kader van haar coördinerende rol heeft het LIEC op aanvraag van partners, zoals de Politieacademie, ervoor gezorgd dat RIEC's en LIEC presentaties gaven over ondermijning.

Publiek-private samenwerking

Maatschappelijke coalities en andere externe samenwerking zijn nodig om de samenleving actief te betrekken bij de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Naar aanleiding van toenemend misbruik van post- en pakketdiensten voor internationale handel in drugs en andere illegale waar, hebben OM en politie het initiatief genomen om te komen tot een nauwe samenwerking met deze branche. Het LIEC heeft een faciliterende en stimulerende rol vervuld in de opzet en uitvoering van een samenwerkingsstrategie met PostNL, de grootse private partij in deze sector. Dit heeft naast de ontwikkeling van een gezamenlijke strategie ook geleid tot de uitvoering van gezamenlijke controles door overheid en PostNL, en de start van een technische innovatie met betrekking tot detectie van verdachte pakketten. RIEC Den Haag zal hierin een operationele rol gaan vervullen.

⁹ Zie de thema's (paragrafen 3.3-3.10) voor een inhoudelijke beschrijving van een aantal van deze bijeenkomsten.

Naast dit concrete post- en pakketdienstenproject hebben verschillende RIEC's verbinding gelegd met (semi) private partijen in de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Denk hierbij aan eigenaren (en verhuurders) van panden, zoals wooncorporaties, particuliere vastgoedbezitters, makelaars en exploitanten van bedrijventerreinen.

Op bepaalde, specifieke thema's wordt door de RIEC's ook samengewerkt met partners zoals het CCV, Stichting FairWork en Koninklijke Horeca Nederland (KHN).

Grensoverschrijdende samenwerking

Het LIEC is met VenJ sterk betrokken geweest bij het opgestelde Benelux-rapport *Tackling Crime Together*, dat door Benelux-secretaris-generaal Jan van Laarhoven aan de minister van VenJ is aangeboden. De overhandiging van het rapport vond plaats tijdens de EU-conferentie *Working Apart Together* (op 21 en 22 maart 2016), georganiseerd in het kader van het Nederlandse EU-voorzitterschap. In dat kader heeft RIEC Limburg ook meegewerkt in de organisatie en uitvoering van de conferentie. Het doel van de conferentie was te komen tot versterking van de bestuurlijke aanpak van het voorkomen en bestrijden van criminaliteit, zowel in EU-lidstaten als op EU-niveau. Daarbij is aandacht voor het wegwerken van knelpunten in het grensoverschrijdend delen van informatie. Het rapport vertaalt deze doelstellingen naar praktisch niveau en roept op om op het OMG-thema een pilot te starten voor een Euregionaal RIEC in de Euregio Maas-Rijn (EMR). RIEC Limburg heeft ook bijgedragen aan een conferentie over het OMG-thema in het Gouvernement in Maastricht.

In 2016 heeft RIEC Limburg binnen de EMR gewerkt aan een barrièremodel voor de aanpak van OMG's. OMG's zijn per definitie en bij uitstek mobiele criminele netwerken die geen (lands)grenzen kennen, behalve wanneer deze hen goed uitkomen.

RIEC Limburg werkt vanaf 2016 samen met de Belgische stad Genk aan het organiseren van een bestuurlijke aanpak in de grensregio. Verweven met deze samenwerking is het ontwikkelen van de bewustwording dat een bestuurlijke aanpak een bijdrage kan leveren in de aanpak van georganiseerde criminaliteit en ondermijning in België. Dit heeft in 2016 geleid tot de beslissing in de Belgische provincies Limburg en Antwerpen een RIEC-structuur op te zetten om van daaruit een bestuurlijke aanpak in deze beide provincies op de kaart te zetten.

De Belgische steden Genk en Antwerpen, Universiteit van Leuven en RIEC ZWB hebben in 2015 de handen ineen geslagen en een Europese subsidie aangevraagd en gekregen voor een Europees project 'Confine' met als thema mensenhandel. Dit project is er op gericht om grensoverschrijdende mensenhandel-casussen op te pakken om al doende te leren over knelpunten ten aanzien van internationale informatie-uitwisseling. Daarnaast is het project gericht op het verhogen van de weerbaarheid van met name het bestuur bij de aanpak van mensenhandel.

In 2016 is door RIEC ON een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden voor samenwerking binnen de Euregio Enschede-Gronau-Kreis Borgen. Daaruit is onder meer gebleken dat de betrokken overheden aan beide zijden van de grens overtuigd zijn van het belang van een integrale informatie-uitwisseling en samenwerking, maar dat men zich ook bewust is van de beperkingen in de mogelijkheden door de Duitse wetgeving op dit terrein en een andere inbedding van de verschillende overheden en instanties in Duitsland. Daarom is er, in afstemming met onder meer VenJ en de Landrat in Nordrhein-Westfalen, eind 2016 voor gekozen om in eerste instantie de problematiek in dit specifieke gebied in beeld te brengen middels een ondermijningsbeeld dat de toets van de Duitse wetgeving kan doorstaan. Dit traject zal in 2017 verder vorm krijgen en ook input vormen voor de gewenste totstandkoming van een Euregionaal RIEC in de nabije toekomst in deze regio.

3.14 Communicatie

Communicatiestrategie RIEC-LIEC

In 2016 is een start gemaakt met de RIEC/LIEC-communicatiestrategie 'Zichtbaar en samen communiceren'. Deze communicatiestrategie is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de RIEC's. Mede op basis van de input van de RIEC's is de strategie ontwikkeld en zijn prioriteiten gesteld.

Bundled Together

In navolging van het boek *Samen gebundeld*, dat het LIEC samen met de RIEC's en samenwerkende partners heeft uitgebracht in 2015, is de Engelse vertaling *Bundled Together* gerealiseerd. Deze versie is onder andere verspreid onder deelnemers van de eerdergenoemde EU-conferentie *Working apart together*, met als doel om ook internationaal het belang van een integrale overheidsaanpak van georganiseerde criminaliteit te onderstrepen.

Communicatie als interventie

Vanaf 2014 investeren RIEC's OB en ZWB extra op het gebied van communicatie. Met name om communicatie door partners als interventie in te zetten in casuïstiek. Door de juiste middelen te kiezen en communicatie strategisch in te zetten, kunnen de sociale positie en de machtspositie van criminelen worden verstoord. Door opgedane ervaring zijn beide RIEC's in staat communicatiekansen te zien en daarop in te spelen. Zeker in kleinere gemeenten waar de communicatieafdeling vaak klein is, kan het RIEC helpen om te anticiperen op kansen en daarnaast de partners ondersteunen om mediamomenten te pakken door journalisten actief te benaderen. Samen met de partners bereiden de RIEC's vragen en antwoorden voor ten behoeve van bijvoorbeeld woordvoering of interviews met media. Vanwege het succes dat de RIEC's met de inzet op communicatie hebben behaald, is ook de communicatie van de Taskforce en de Actiecentra in Zeeland West-Brabant en Oost-Brabant ondergebracht bij het RIEC. Zodoende stijgt op alle fronten de vraag naar ondersteuning en advies door de RIEC's.

E-zine burgemeesters

In 2016 heeft het LIEC een start gemaakt met de ontwikkeling van een nieuw communicatiemiddel over ondermijning dat gericht is bij burgemeesters. Dit e-zine zal zo veel mogelijk aansluiten op de informatiebehoefte van burgemeesters. De informatiebehoefte is gepeild onder burgemeesters en ambtenaren OOV. Medio 2017 zal het eerste exemplaar verschijnen.

3.15 ICT

De rol en functie van het RIEC/LIEC-bestel in de aanpak van ondermijning vergt een goede ICT-voorziening en ICT-architectuur. Dit om de RIEC's in staat te stellen hun werkzaamheden op het gebied van informatiedeling, informatievergaring en informatieverwerking goed, effectief en adequaat beveiligd te kunnen verrichten en tegelijk toe te werken naar meer eenduidigheid en het vergemakkelijken van rapporteren. Daarvoor is de applicatie RIEC-IS ontwikkeld. Privacyaspecten en geheimhoudingsbepalingen uit sectorale wet- en regelgeving zijn ingebouwd, in nauwe samenwerking met (privacy)juristen van het LIEC en de RIEC's. Per thema is de applicatie door het LIEC nader in te richten, qua gebruikersprofielen en systeem. Een mooi voorbeeld is de in 2016 opgeleverde Bibob-template, waarin het gehele werkproces is ingebouwd, inclusief de specifieke juridische waarborgen van geheimhouding in het kader van de Wet Bibob.

In 2016 maakten RIEC's ON, AA en NN reeds gebruik van RIEC-IS versie 3. Voor RIEC Limburg, dat met de eerste versie werkt, is in december 2016 een start gemaakt in het kader van de migratie naar versie 3. De overige RIEC's zullen conform afspraak in de loop van 2017 gebruik gaan maken van RIEC-IS 3. De investering van de hosting van het systeem is uitgesteld vanwege de afspraken die gemaakt zijn in het kader van de oplevering van RIEC-IS 3. Verder is eind 2016 een grote update van RIEC-IS 3 uitgevoerd.

De tweede tool van het RIEC/LIEC-bestel is FileShare. Dit is een eenvoudige applicatie om andere dan casusinformatie op een veilige en beveiligde wijze met partners uit te wisselen. RIEC MN is gestart met een proef met het gebruik van FileShare door derden (gemeente met een woningbouwvereniging).

In 2016 is een start gemaakt met de voorbereidingen voor een hacktest door de Auditdienst Rijk. Voorlopige planning daarvan is het tweede kwartaal 2017.

Qua cijfers en aantallen over 2016 is nog het een en ander vermeldenswaardig. Het aantal gebruikers van de applicaties RIEC-IS en FileShare is gestegen tot ruim 3.000. Deze stijging heeft de nodige druk op de helpdesk van het LIEC gelegd. Bij alle RIEC's zijn key-users, slechts enkele RIEC's hebben key-users aangesteld speciaal voor het gebruik van RIEC-IS en de uitrol van versie 3. Een verdere stijging van het aantal gebruikers naar 4.000 ligt in de lijn der verwachting.

3.16 Cijfermatige resultaten

De RIEC-bureaus hanteren verschillende methodieken en/of gebruiken vooralsnog verschillende systemen voor de registratie van cijfermatige resultaten. Daarbij blijkt ook sprake te zijn van enige interpretatieverschillen. Daarom vooraf de opmerking: een één-op-één vergelijking is lastig te maken. Om enige indicatie van aantallen en cijfers te kunnen geven, zijn in de tabel hieronder de tabellen uit de regionale jaarverslagen compact overgenomen en voorzien van een totaal per rubriek.

‘Autobedrijven onder de loep
in Westelijk havengebied’

Tabel 6 Regionale resultaten 2016

		RIEC AA	RIEC Den Haag	RIEC Limburg	RIEC MN	RIEC NH	RIEC NN	RIEC OB	RIEC ON	RIEC Rotterdam	RIEC ZWB	Totaal
1	a	nvt	4	286	1	7	2	72	nvt	nvt	63	435
	b	nvt	nvt	153	nvt	nvt	nvt	49	nvt	nvt	123	325
	c	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	0
	d	nvt	474	317	7	14	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	812
	e	nvt	47	24	2	45	21	nvt	nvt	nvt	nvt	139
	Totaal	nvt	525	780	10	66	23	121	nvt	nvt	186	1711
2		154	64	420	41	18	48	27	308	19	107	1206
3	a	4	42	840	28	9	26	25	3	13	92	1082
	b	10	nvt	4	1	1	5	1	4	1	3	30
	c	9	1	27	3	1	3	nvt	11	1	5	61
	d	11	3	1	nvt	9	1	nvt	3	nvt	1	29
	e	15	5	8	1	1	7	1	7	1	6	52
	f	0	13	11	8	1	2	nvt	246	25	nvt	306
	g	49	64	891	41	22	44	27	274	41	107	1560
4A	a	3	12	45	2	63	8	29	nvt	50	31	243
	b	nvt	4	23	5	45	1	nvt	7	1	nvt	86
	c	nvt	1	32	7	25	6	44	45	7	nvt	167
4B		276	146	nvt	72	102	127	18	174	233	58	1206
4C	Totaal	279	163	100	86	235	142	91	226	291	89	1702
5	a	40	8	4	9	15	14	23	12	nvt	6	131
	b	2	64	56	10	15	16	12	14	3	13	205
	c	20	43	35	14	46	43	23	68	8	16	316
	d	202	105	14	5	25	155	26	94	256	36	918
	OMG	21	53	8	3	15	40	5	10	72	18	245

		RIEC AA	RIEC Den Haag	RIEC Limburg	RIEC MN	RIEC NH	RIEC NN	RIEC OB	RIEC ON	RIEC Rotterdam	RIEC ZWB	Totaal
6	a Bestuurlijk	114	58	nvt	1	84	89	49	19	39	42	495
	Bedrag	542285	nvt	nvt	nvt	308234,64	331295	14950	14200	16031,91	12000	1238996,55
	b Fiscaal	51	41	10	239	65	33	77	14	33	65	628
	Bedrag	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	16186195
	c Strafrechtelijk	81	55	nvt	2	130	59	72	8	45	84	536
	Bedrag	nvt	851937	nvt	nvt	614564	1695957	406117	158000	225491	449356	4401422
7	Best. Signalen	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
8	Best. Rapportages	0	110	439	1	63	40	0	29	0	0	682

Toelichting tabel

In deze toelichting staan bij enkele nummers ook afspraken over de interpretatie van de rubrieken zoals die door de hoofden RIEC-LIEC zijn gemaakt, d.d. 13 oktober 2016.

Nummer	Toelichting en afspraak
1	Aantallen en soorten interventies in/bij gemeenten naar aanleiding van casus behandeld in RIEC-verband of actief door een RIEC ondersteund; een casus kan tot meerdere interventies leiden. Afspraak: onder punt 1. van het format worden de resultaten gerapporteerd van het aantal interventies waarbij het RIEC-bureau een actieve, inhoudelijke rol heeft gespeeld. Het gaat dus om de 'smalle interpretatie'. Regiospecifieke en uitgebreide verantwoording kan plaats vinden in een aparte regionale bijlage aan de regionale partners.
1d	Een flexteam of lokaal interventieteam wordt gevormd door verschillende specialisten (zoals brandweer of politie). Dit team wordt door de gemeente ingezet om criminaliteit en overlast te beëindigen, al dan niet op basis van informatie uit het lokaal overleg. Niet iedere regio beschikt over een flexteam of lokaal interventieteam.
2	Totaal aantal Bibob-toetsen waarbij het RIEC ondersteuning heeft verleend. Dit omvat onder andere de beschikkingen, zoals een vergunning (zie ook punt 3), toekenning, erkenning of ontheffing. Het kan zijn dat een advies van een RIEC inzake Bibob niet (helemaal) door een gemeente wordt overgenomen en opgevolgd. Afspraak: onder punt 2. van het format worden de resultaten gerapporteerd conform de 'brede interpretatie'. Alle activiteiten die het RIEC-bureau onderneemt om gemeenten te ondersteunen bij het Bibob-onderzoek worden meegeteld.
3	Aantal verstrekte, geweigerde, ingetrokken of buiten behandeling gestelde vergunningen waarbij het RIEC ondersteuning heeft verleend. Een RIEC rapporteert in principe alle resultaten, waarbij het ondersteunt, binnen het verslagjaar. Als een resultaat nog niet bekend is binnen het huidige verslagjaar dan rapporteert het RIEC hierover in het eerstvolgende jaarverslag.

Nummer	Toelichting en afspraak
3G	Het totaal van het aantal vergunningen hoeft niet persé overeen te komen met het totaal van de Bibob-toets bij punt 2.
4A a	Aantal casussen die middels het RIEC aan tafel van de Integrale Stuurploeg zijn gekomen en ten aanzien waarvan de Integrale Stuurploeg heeft besloten tot het plegen van interventie(s). De betreffende interventie(s) zijn uitgevoerd.
4A b	Aantal casussen die middels het RIEC aan tafel van de Integrale Stuurploeg zijn gekomen en ten aanzien waarvan de beslissing is genomen om geen interventie(s) te plegen.
4A c	Aantal casussen die middels het RIEC aan tafel van de Integrale Stuurploeg zijn gekomen en ten aanzien waarvan de Integrale Stuurploeg heeft besloten tot het plegen van interventie(s). De betreffende interventies zijn nog niet uitgevoerd/afgerond.
4B	Aantal casussen die middels het RIEC aan tafel van andere integrale gremia dan de Integrale Stuurploeg zijn gekomen en waarover een beslissing is genomen.
4C	Totaal aantal casussen die middels het RIEC aan tafel van de Integrale Stuurploeg en andere integrale gremia terecht zijn gekomen.
5	Thema's die terugkomen in de casus (op basis van het totaal genoemd onder 4C). Meerdere thema's kunnen terugkomen in één casus. Afspraak: voor wat betreft de regionale handhavingknelpunten wordt afgesproken dat deze niet eigenstandig door de RIEC's in de tabel worden toegevoegd. Dit maakt totaliseren en onderling vergelijken namelijk onuitvoerbaar. Alle regionale handhavingsthema's worden daarom bij D opgeteld (dus geen uitsplitsing). Toelichting op de specifieke handhavingknelpunten kan het RIEC geven in de tekst. Uitzondering op de regel is het handhavingknelpunt OMG, omdat dit bij elk RIEC is vastgesteld. Dit thema wordt apart vermeld.
6	Aantal interventies die gepleegd zijn naar aanleiding van een beslissing van de Integrale Stuurploeg (zie 4A a en 4A c) of andere integrale gremia (zie (deel van) 4B). De bij de in deze rubrieken door RIEC's OB en ZWB gerapporteerde bedragen zijn gebaseerd op percentages van een totaalbedrag van Integraal Afpakken, zoals dat uit hun registratiesystemen blijkt.
6A	Het aantal genoemde bestuurlijke interventies onder 1. hoeft niet gelijk te zijn aan het totaal aantal bestuurlijke interventies genoemd onder 6A.
6B	Bij de totale omvang in euro's wordt hier enkel het totaalbedrag aan geïnde fiscale maatregelen opgenomen. Hieronder is een separate tabel met enige onderverdeling over belastingkantoren weergegeven.
7	Een bestuurlijk signaal is een gesignaleerd structureel knelpunt en/of kwetsbaarheid in beleid en/of regelgeving dat mogelijk gelegenheid biedt tot het plegen van (georganiseerde) criminaliteit. In dit deel worden alleen de bestuurlijke signalen benoemd die in RIEC-verband zijn aangedragen.
8	Bestuurlijke rapportages; een adviesrapport over concrete knelpunten of lokale casussen die vragen om acties van het lokale en/of regionale bestuur. De bestuurlijke rapportages komen niet bij ieder RIEC in het bezit.

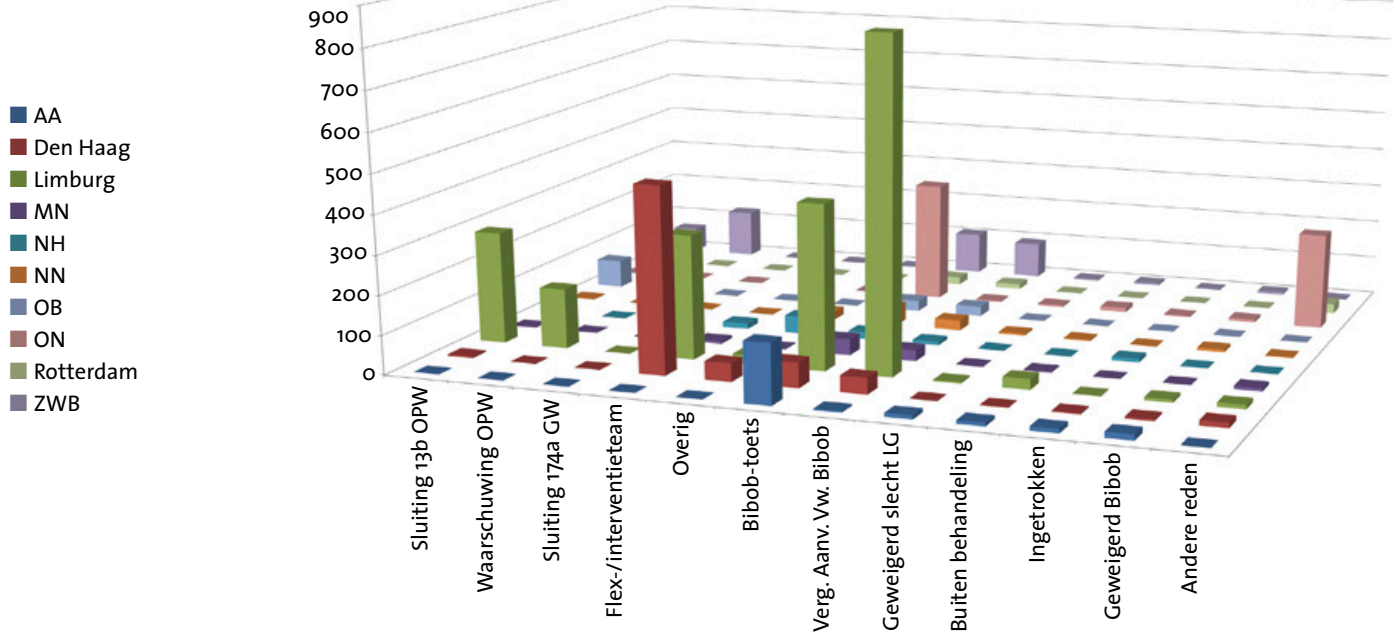
Bedragen fiscale interventies

Primair communiceert Belastingdienst/Belastingen de geïnde en/of verrekenende bedragen. Dit betreffen bedragen die naar aanleiding van de opgelegde aanslagen zijn ontvangen via betalingen en/of verrekeningen. Secundair communiceert Belastingdienst/Belastingen de aanslagen waarvoor beslag is gelegd maar die nog niet zijn ontvangen als betalingen en/of verrekeningen. De Belastingdienst heeft conform deze lijn ten behoeve van dit jaarverslag de volgende bedragen gerapporteerd. Deze zijn geordend per Belastingkantoor, een uitsplitsing per RIEC bleek niet mogelijk te zijn. Het totaalbedrag betreft € 16.186.195,-; dit bedrag komt terug in de totaaltabel aan het begin van deze paragraaf (tabel 6).

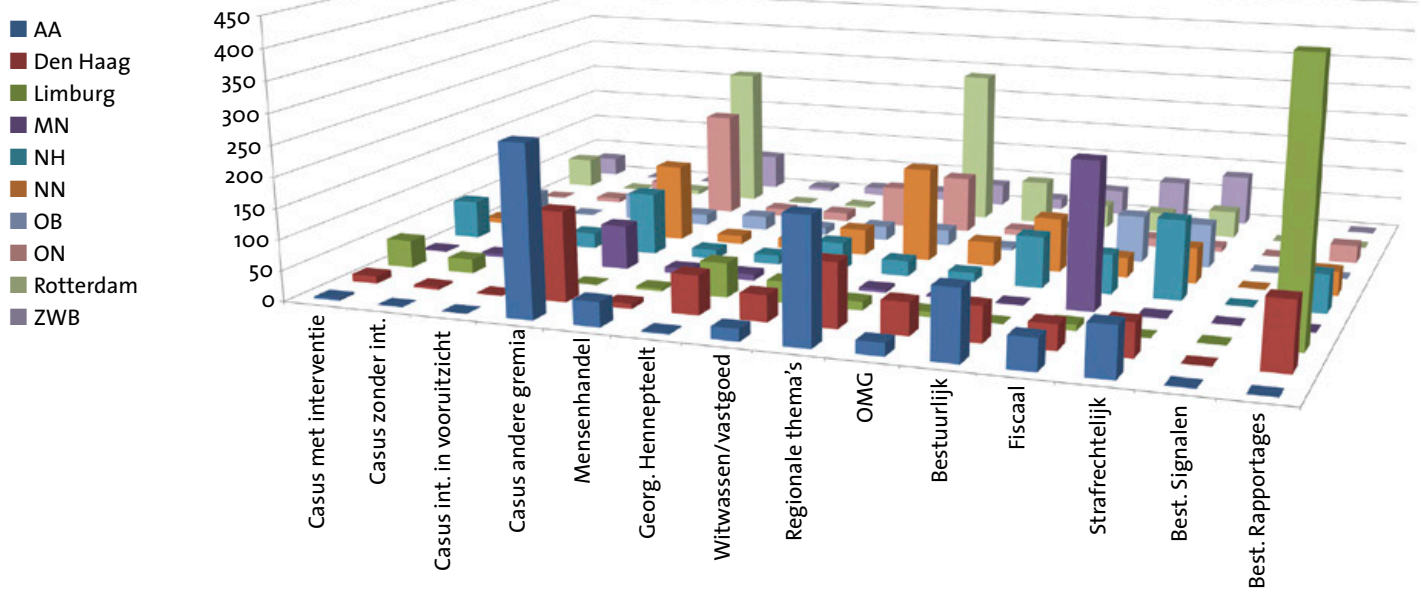
Tabel 7 Resultaten fiscale interventies 2016

	Betaald 2016	Betaald/verrekening 2016	Geheel/gedeeltelijk beslag	Totaal
Amsterdam	152.756	0	66.150	218.906
Arnhem	155.828	556.874	23.152	735.854
Breda	168.890	12.951	687.336	869.177
Den Haag	77.208	0	637	77.845
Eindhoven	890.399	257.079	8.484.788	9.632.266
Enschede	83.599	11.121	47.125	141.845
Groningen	154.317	0	0	154.317
Hoofddorp	318.306	17.534	1.672.967	2.008.807
Maastricht	-51.719	213.846	921.862	1.083.989
Rotterdam	1.091.536	0	84.850	1.176.386
Utrecht	51.223	0	35.580	86.803
Totaal				16.186.195

Grafiek 8 Bestuurlijke aanpak in beeld

Grafiek 9 Geïntegreerde aanpak in beeld

4

Conclusies en aanbevelingen

Beeld over 2016

De bevindingen over 2016 laten over het geheel een positief beeld zien van het functioneren van de RIEC's en het LIEC. Het beeld van ondermijning is verscherpt en de bewustwording bij partners (in het bijzonder het bestuur) is vergroot. Onderzoek dat het WODC in 2016 heeft uitgevoerd naar de bestuurlijke en integrale aanpak van georganiseerde misdaad in RIEC/LIEC-verband, toont aan dat het bewustzijn van en het zicht op georganiseerde criminaliteit sterk is verbeterd. De Inspectie VenJ concludeert in haar rapport dat de aanpak van ondermijnende criminaliteit binnen het RIEC/LIEC-bestel over het algemeen georganiseerd is conform de daartoe opgestelde regels, beleidsuitgangspunten en afspraken, en dat het bundelen van de krachten onmiskenbaar voordelen heeft. De Inspectie VenJ heeft in haar rapport aangegeven dat de evaluatie geen aanleiding geeft om het convenant aan te passen en dat dit in grote lijnen functioneert als beoogd. Bij de geïntegreerde aanpak van ondermijnende criminaliteit zijn de laatste jaren duidelijk stappen gezet op het gebied van informatiedeling en samenwerking tussen de partners.

De focus van de aanpak is verbreed en verdiept en richt zich in toenemende mate op vitale schakels en gelegenheidsstructuren. De eerste stappen zijn gezet om samen met burgers en het bedrijfsleven de aanpak te verbreden om uiteindelijk te komen tot een brede maatschappelijke weerbaarheid tegen ondermijning. Het totaal aantal behandelde casussen neemt toe en het bedrag dat van criminelen is ontnomen is aanzienlijk. Tenslotte zijn er zowel binnen Nederland als over de grens (vooral nog niet kwantificeerbare) verschuivingen merkbaar. Dit heeft ertoe geleid dat de Belgische ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie hebben besloten ook in België te komen tot de inrichting van RIEC's.

Ondanks voornoemd positief beeld, is er ook een aantal zorgpunten te definiëren. Door te investeren in het oplossen hiervan, kan een effectievere en efficiëntere aanpak van ondermijning worden bewerkstelligd.

Gemeenschappelijke prioriteiten

Het in georganiseerd verband effectief integraal aanpakken van ondermijning is een complexe opgave. Dat vraagt betrokken partners die een gezamenlijk doel voor ogen hebben en dat doel kunnen verwezenlijken omdat ze daarin vanuit de eigen organisatie en vanuit het samenwerkingsverband ondersteund worden. Kortom, zonder integrale prioriteiten geen adequate integrale aanpak van ondermijning. De Inspectie VenJ constateert dat de in de RIEC's en het LIEC samenwerkende partners betere afspraken kunnen maken over het beoogde resultaat van de samenwerking en wat dat betekent voor ieders inzet en betrokkenheid binnen het samenwerkingsverband. Dit vraagt om een betere afstemming tussen de individuele doelstellingen van de partners en de integrale doelstelling van het samenwerkingsverband. Door het ontbreken van dergelijke uniforme prioriteiten gaat nu nog teveel energie verloren aan het in RIEC-verband op elkaar afstemmen van de operationele inzet en verantwoording van de diverse partners.

In dit verband wordt gewaarschuwd voor het uitbreiden van de aanpak van ondermijning met nieuwe samenwerkingsverbanden en convenanten. De roep hiertoe wordt soms gehoord vanuit lokale en provinciale politieke kringen. Deze wens te komen tot een intensivering van de aanpak van ondermijnende criminaliteit valt te prijzen en voorziet overigens ook in een noodzaak. Tegelijkertijd zal een uitbreiding op het samenwerkingslandschap onherroepelijk leiden tot een grotere diversiteit in doelstellingen en daarmee mogelijk eerder schaden dan baten. Veeleer is het verstandig te investeren in bestaande samenwerkingsverbanden.

Informatie-uitwisseling op halve kracht

Het zicht op georganiseerde misdaad en haar ondermijnende effecten is mede door het toenemende aantal opgestelde ondermijningsbeelden aantoonbaar verdiept en verbreed. Het ontsluiten en verwerven van informatie van andere partners dan opsporingspartners lukt steeds beter waardoor een rijker ondermijningsbeeld ontstaat dan het klassieke opsporingsbeeld. Ook op casusniveau wordt steeds beter gedeeld, getuige de toename in het totale aantal casussen dat in RIEC/LIEC-verband aan de orde kwam. Succesvolle interventies onderstrepen de meerwaarde van het samenwerkingsverband en daarmee het belang om informatie beschikbaar

te stellen. Binnen de organisaties van de diverse partners wordt er daarom in toenemende mate gestuurd op het participeren in een geïntegreerde aanpak en groeit het inzicht in wat mogelijk en vooral niet onmogelijk is.

De informatie-uitwisseling is evenwel nog niet op het benodigde niveau. Dit is opmerkelijk omdat er sinds de inwerkingtreding van het machtigingsbesluit in 2013 een juridische basis is om dergelijke informatie te verstrekken. Volgens de Inspectie VenJ kan de informatie-uitwisseling worden verbeterd door het verstevigen van de interne informatiepositie van partners (vooral van kleine gemeenten), het vergroten van de kennis over wat wel en niet gedeeld kan worden en het vergroten van het onderlinge vertrouwen, bijvoorbeeld door een goede screening van medewerkers die in de bureaus RIEC-LIEC werken.

Een ander punt van zorg betreft het vigerende privacykader. Het niet op voldoende wijze naleven van de privacy regels vormt een substantieel risico voor het bestaan en goed functioneren van het RIEC/LIEC-bestel. Nu de AP vraagtekens heeft gezet bij de gemeentelijke informatieknooppunten bij verschillende gemeenten, wordt door gemeenten bekeken of en in hoeverre onder het RIEC-convenant aan de betreffende gegevens kan worden gekomen. Hoewel dit een logische ontwikkeling lijkt, blijft het van groot belang dat de privacy 'spelregels' die in dit kader zijn afgesproken en zijn neergelegd in het bij het RIEC/LIEC-convenant behorende privacyprotocol op voldoende wijze worden nageleefd. Zichtbaar is de ontwikkeling dat informatie-uitwisseling op grond van het convenant steeds vaker buiten de muren van het RIEC-bureau plaatsvindt, waardoor het voor het (hoofd) RIEC lastiger wordt deze spelregels te 'handhaven'. Dit is een zorgelijke situatie omdat het niet naleven van deze regels op termijn leiden tot een eventuele sanctiëring door het verbieden en stilleggen van deze informatiepleinen waardoor informatie-uitwisseling op grond van het convenant niet meer mogelijk is.

Omvang ondermijning vermoedelijk veel groter dan bekend

Door een groeiend aantal ondermijningsbeelden wordt het beeld dat van georganiseerde misdaad bestaat verdiept en verbreed. Rode draden van ondermijnende criminaliteit die uit deze beelden naar voren komen, zijn:

- a. de betrokkenheid van (niet-westerse) criminele families in de georganiseerde criminaliteit;
- b. sterke toename van het aantal criminele verbanden dat zich bezighoudt met PGB-fraudes;
- c. het gebruik van financieel-economisch onrendabele bedrijven, zoals ijssalons, kapperszaken, wafelwinkels, op niet voor de hand liggende locaties (niet zelden zwakkere wijken);
- d. het gebruik van buitenlandse financieringsstructuren;

- e. het gebruik van noodlijdende agrarische bedrijven en vakantieparken in het buitengebied;
- f. faciliterende activiteiten van postbedrijven, moneytransfer-kantoren en administratiekantoren. In veel gevallen wordt (tevens) gebruik gemaakt van identiteitsfraude.

Voorts is opvallend dat het aantal integrale casussen die zien op mensenhandel en mensensmokkel stabiliseert of afneemt. Ook de integrale aanpak van georganiseerde hennepsteelt lijkt qua capaciteit en prioriteit terug te lopen.

Dat een stevige integrale aanpak zijn vruchten afwerpt kan worden geconcludeerd uit het feit dat bekende criminele netwerken zich lijken te vestigen aan de andere kant van de grens in Duitsland en/of België. De omvang hiervan is thans nog in onderzoek.

Ook binnen Nederland lijken zich verschuivingen voor te doen. Zo lijken criminele drugsnetwerken uit Brabant zich te verplaatsen naar locaties in Noord-Nederland.

Integriteit van de overheid in het geding

Van oudsher vormde de georganiseerde criminaliteit zich om de overheid heen. Via slim opereren en via afschermingsconstructies werd geprobeerd de criminele activiteiten vooral buiten (het zicht van) de overheid te houden. De afgelopen jaren lijkt zich hier een kentering af te spelen. Overheidsinstanties lijken steeds vaker het directe doelwit te worden van de georganiseerde criminaliteit. Direct via infiltratie in lokale overheden (bijvoorbeeld de casus Laarbeek), het steeds meer gericht zijn op fraude met overheidsgeld (bijvoorbeeld de toename van PGB-fraude) of via bedreigingen van politici en ambtenaren. Ook wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van constructies die strijdig zijn met een integere besluitvorming (bijvoorbeeld buitenlandse investeringen). Daarmee lijkt de integriteit van de overheid mogelijk meer dan voorheen onder druk te staan. Ook voor de RIEC's en het LIEC geldt dat zij zich weerbaar moeten opstellen. Gelet op de integrale informatiepositie, de aard van het werk en het noodzakelijk vertrouwen is screening van personeel daarbij een zeer belangrijk en noodzakelijk middel. Bij screening valt dan te denken aan een niveau dat minimaal gelijk is aan de politie screening, maar voor sommige functies mogelijk een AIVD-screening. Zorgelijk is het voornemen van politie en VenJ te stoppen met de screening van medewerkers door de politie.

Verbreden en versterken: de vrijblijvendheid voorbij

Aard en omvang van de georganiseerde criminaliteit en haar ondermijnende effecten vragen om een stevige en langdurige integrale (strafrechtelijke, fiscale en bestuurlijke) aanpak. Geen stevige aanpak zonder adequate doorontwikkeling op basis van opgedane ervaringen. Burgemeesters hebben aangegeven dat steun van de landelijke politiek evenwel onontbeerlijk is om van dit traject een succes te maken. Door hen is opgeroepen extra geld te steken in capaciteitsuitbreiding bij gemeenten, het versterken van de intelligence via RIEC's en LIEC en het vergroten van de maatschappelijke weerbaarheid tegen ondermijning. Ook politie en OM hebben een soortgelijke oproep gedaan tot extra investering in hun organisaties voor de aanpak van ondermijning, voor zowel capaciteit als kennis. Tenslotte hebben OM en de regioburgemeesters een gezamenlijke oproep gedaan aan het te vormen kabinet om extra te investeren in de politie.

Een robuuste integrale en bestuurlijke aanpak van een omvangrijk probleem als ondermijnende criminaliteit staat op gespannen voet met de vrijblijvende wijze waarop de onderliggende samenwerkingsstructuur is geregeld. Zo is er vrijheid in de financiering (subsidie en cofinanciering) en vrijheid in aansluiting bij het convenant. De ondersteunende bureaus van de RIEC's en het LIEC kennen geen rechtsbasis met als gevolg dat het lastig is om voor langere tijd personeel in dienst te nemen. Het borgen van kennis en expertise is lastig als 75% van de bezetting elke twee jaar wijzigt. Het zou, zeker gelet op alle positieve resultaten en de meerwaarde bij de bestrijding van ondermijning, verstandig zijn hier een meer solide en minder vrijblijvende borging voor te realiseren. Het is goed te zien dat de stuurgroepen en de hoofden van de RIEC's en het LIEC deze opgave in het kader van het visietraject Programma 2020 samen met VenJ hebben opgepakt.

Colofon

Tekst: RIEC-LIEC

Redactie: LIEC

Vormgeving: Xerox/OBT

Fotografie: Machiel Schilders, Hollandse Hoogte

www.liec.nl

©juni 2017